

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2016

JAKUB PROVAZNÍK

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

METODA PACHOVÉ IDENTIFIKACE

Autor práce: Jakub Provazník

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Hovorka

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Hovorkovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Zároveň děkuji Skupině kriminální policie a vyšetřování v Příbrami za poskytnutí konzultací, odborných podkladů a podkladů pro kazuistiku.

ABSTRAKT

PROVAZNÍK, J. *Metoda pachové identifikace: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropský a regionálních studií, o.p.s., 2016. 71 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslav Hovorka.

Klíčová slova: metoda pachové identifikace, pachová stopa, odorologie, služební pes, olfaktorika,

Práce shrnuje historický vývoj kriminalistické odorologie a potažmo metody pachové identifikace, analyzuje současnou podobu a předkládá její detailní obraz. Analýza se týká především postupů a prostředků při využívání metody pachové identifikace, dále také její užití v policejní a trestně právní praxi. Na reálných příkladech práce ukazuje účinnost metody pachové identifikace a popisuje vlivy, které by mohly vést ke zkreslení výsledků. Na základě teoretických a praktických poznatků práce prezentuje návrhy ke zlepšení, resp. zkvalitnění metody pachové identifikace.

ABSTRACT

PROVAZNÍK, J. *Method Of Odor Identification: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2016. 71 s. Supervisor: Mgr. Jaroslav Hovorka.

Key words: the method of odor identification, the odor imprint, odorology, service dog, olfaction

This bachelor thesis summarizes the historical development of forensic odorology, analyzes its current form and assess its credibility. The analysis covers both the procedures and resources in the use of odor identification methods, as well as its use in police and criminal law practice. This thesis shows the effectiveness of odor identification methods and presents its strengths and weaknesses based on the real life examples. Attention is paid to the weaknesses of this method, which may affect the evidence in criminal proceedings. Thesis presents based on these weaknesses possible solutions, respectively improving the method of odor identification.

OBSAH

Úvod	7
1 Cíle a metodika bakalářské práce.....	9
2 Historický vývoj metody pachové identifikace	11
3 Základní pojmy	18
3.1 Kriminalistická odorologie	18
3.2 Pach	19
3.3 Tělesný pach člověka	20
3.4 Pachová stopa	22
4 Současná metoda pachové identifikace	25
4.1 Postupy a prostředky při zajišťování pachové stopy.....	28
4.2 Postupy a prostředky při odběru srovnávacích pachových vzorků.....	31
4.3 Postupy a prostředky expertizního zkoumání.....	34
4.4 Moderní výzkumy	38
5 Plemena psů využitelná pro metodu pachové identifikace.....	40
5.1 Vlastnosti plemen psů vhodných pro metodu pachové identifikace	41
5.2 Výchova a výcvik.....	44
6 Kazuistika	50
6.1 Vloupání do výkupny barevných kovů	50
6.2 Vloupání do kiosku s rychlým občerstvením	53
7 Závěr.....	58
Seznam použitých zdrojů.....	62
Seznam příloh.....	65
Seznam obrázků	66
Seznam zkratek	67
Příloha I	68
Příloha II	69
Příloha III	71

Úvod

Tato práce představí odborné i laické veřejnosti jednu z vědecky podložených kriminalistických metod, která se v současné době velmi rozvíjí, a to Metodu pachové identifikace. Ta se zabývá identifikací osob, věcí a zvířat podle jejich specifického pachu.

Metodu pachové identifikace (dále jen MPI) využívají orgány činné v trestním řízení (dále jen OČTŘ) k odhalení trestné činnosti, k získání důkazních prostředků pro soudní proces a policejní orgány i pro jiné speciální činnosti jako je vyhledávání a pátrání po osobách nebo věcech.

Tato metoda je součástí kriminalistické kynologie, přesněji kriminalistické odorologie. Jde o obor relativně mladý, který prošel několika fázemi zdokonalování na základě nejnovějších vědeckých poznatků, jež se stále vyvíjejí. MPI však zatím nepatří k jednoznačně uznávaným kriminalistickým metodám, jako je tomu u jiných oborů kriminalistické činnosti. Dodnes přetrvávají spory o věrohodnosti odorologie, a tím i MPI, jako důkazního prostředku. Kritizovaná je především identifikace člověka podle jeho pachu, při níž jsou využívány fyziologické vlastnosti čichu speciálně vycvičených psů. Právě na údajnou nespolehlivost živočišného detektoru pachu cílí většina kritiků této metody. Zastánci MPI naopak argumentují tím, že veškerá selhání byla zatím vždy způsobena lidským faktorem. Nejde tedy podle nich o nevěrohodnost metody jako takové či nespolehlivost vycvičeného psa, ale o potřebu metodu neustále zdokonalovat, zejména pak cílit na osoby, které se na ní podílejí.

Kriminalistická odorologie pomáhá plnit jeden z úkolů kriminalistiky – využít stopy z místa činu (dále MČ) k odhalování a vyšetřování trestných činů a také k získávání důkazů pro soudní řízení. Tato kriminalistická metoda využívá biologických a fyziologických procesů, během kterých dochází k násilnému nebo samovolnému odlučování různých částic zejména z povrchu těla člověka. Také využívá chemického složení pachu objektů pro jejich vyhledávání a následnou identifikaci skupinovou nebo individuální.

Individuální pachová identifikace neboli MPI je specifická kriminalistická metoda, které v sobě zahrnuje kombinaci různých kriminalistických postupů a technik vyhledávání, zajišťování, zkoumání kriminalistických stop a policejní kynologie. Pomocí standardizovaných postupů dochází k vyhledávání a zajišťování pachových stop na MČ a k získávání odpovídajícího srovnávacího pachového vzorku. Na závěr do procesu vstupují kynologické postupy, při kterých speciálně vycvičený pes porovnává otisk pachové stopy (pachovou stopu z MČ) a srovnávací vzorek od podezřelé osoby či osob. Pes může odborně porovnat tyto latentní stopy i srovnávací materiál proto, že čichový orgán vycvičeného služebního psa dokáže rozeznat až 1 500 000 různých pachů na bázi molekul. Přestože již dnes existují přístroje, jež díky fyzikálně-chemické analýze dokážou vyhodnotit složení pachové směsi, zejména v oblasti identifikace člověka podle pachu je stále výhodnější využití psů, kteří mají lepší rozlišovací schopnosti než dosud využívaná technika.

Práce se soustředí na analýzu užití MPI osob v současnosti, představí však tuto metodu také v souvislostech s jejím historickým vývojem. Na základě analýzy odborné literatury a kazuistiky budou v závěru navrženy postupy, které by mohly umožnit její zdokonalení a předcházení zkreslování výsledků této metody.

1 Cíle a metodika bakalářské práce

Cílem této práce je prezentovat odborné veřejnosti poznatky o kriminalistické metodě, která přispívá k identifikaci osob, zvířat nebo věcí podle jejich pachu, o MPI. Práce se zaměří na část ztotožňování tělesného pachu osob, jejíž výsledky jsou povětšinou využívány jako nepřímý důkaz v procesu trestního řízení. Dalším cílem je vyvodit návrhy na zkvalitnění této metody, a to na základě poznatků teoretických i praktických.

V první kapitole bude uveden historický exkurz, který představí vznik a vývoj kriminalistické odorologie a MPI na českém území i v zahraničí, především v zemích, které významně přispěly k prohlubování znalostí a zkušeností v této oblasti. Budou zde uvedena jména vědců a kynologů, kteří se zasadili o využívání MPI v policejní praxi a dopomohli k uznání získaných a opakovaně ověřených výsledků jako důkazního prostředku.

Druhá kapitola osvětlí základní pojmy, se kterými kriminalistická odorologie pracuje. Kromě rozdělení kriminalistické odorologie zde budou také prezentovány informace o vzniku, charakteru a vlastnostech pachů, potažmo pachových stop.

Třetí část práce představí současnou kriminalistickou metodu MPI. Popíše jednotlivé úkony této metody, specifikuje zásady, které je nutné při těchto úkonech dodržet, ale i možnosti, za kterých může docházet ke zkreslení výsledků identifikace. Budou zde také prezentovány prostředky, jež jsou v rámci této metody využívány, dále budou shrnuty výsledky vybraných moderních výzkumů, které potvrzují účinnost MPI i za určitých nestandardních podmínek.

Kapitola čtvrtá bude věnována psím plemenům, představí vlastnosti konkrétních psích plemen, pro které je Policie ČR využívá pro MPI. Dále uvede výchovné a výcvikové metody, kterými lze zvíře připravovat na pachové práce od útlého věku a lze jimi prohlubovat vlastnosti a schopnosti psa tak, že je schopen bezchybně ztotožňovat tolik složité směsi lidských pachů.

Kapitola pátá bude věnována kazuistice a budou zde prezentovány příklady z policejní praxe, ve kterých byla využita MPI. Na těchto případech bude představena

MPI od MČ až po provedení odborného zkoumání. Tato část práce bude obsahovat také komentář, proč se k daným výsledkům mohlo dojít a jaké faktory mohly způsobit negativní výsledek pachové komparace.

V závěru práce bude provedeno zhodnocení jejího obsahu, dosažených cílů a budou zde navržena opatření, které by mohla zlepšit či zdokonalit postupy v rámci MPI a eliminovat tak negativní faktory snižující kvalitu výsledků MPI.

Pro tuto práci budou využity metody sběru dat, jejich analýzy, syntézy i metoda přímého pozorování. Dále budou využity metody studia literatury, analýzy výsledků odborných expertizních zkoumání, informací a poznatků předaných odborníky z policejní kynologie.

2 Historický vývoj metody pachové identifikace

Základy MPI byly položeny služební kynologií, kam tato metoda dodnes patří. Z pohledu kriminalistické vědy se jedná o metodu specifickou, neboť je téměř výhradně využívána OČTŘ jako součást vyšetřování trestních činů. Tato metoda využívá moderní poznatky kriminalistické vědy a kynologie, řídí se jimi doporučenými postupy a využívá ověřené prostředky. Zároveň se jedná o kriminalistický obor, který se stále rozvíjí a využívá vybraných vlastností jak živých tvorů, tak moderní techniky.

Kriminalistická, resp. služební, kynologie je z historického pohledu vývoje lidské společnosti poměrně mladý obor kriminalistické vědy. První zmínky o sledování pachových stop, které se dochovaly, pocházejí ze středověku. Tehdy šlo především o využití čichových schopností psa ke sledování pachových stop při pátrání, například při vyhledávání uprchlých otroků, trestanců nebo jiných společensky nepřijatelných osob.

Avšak využití pachu člověka pro objasňování trestné činnosti spadá až do 19. stol. do Londýna. Kriminalistická literatura uvádí, že zde probíhala série vloupání do domů, kde pachatel po sobě zanechal tak specifický pach, že jej mohl rozpoznat i člověk. Na místa vloupání pak byli zvaní policisté, kteří sami svými smysly poznávali tento odér nazvaný „thieves smell“, aby tohoto pachatele dopadli. Odér zloděje byl o to záhadnější, že jej nikdo nikdy nezaznamenal jinde než na MČ. A tak se nikdy nepodařilo tohoto pachatele vloupání dopadnout.¹

Za průkopníka v rozvoji kriminalistické odorologie je považován rakouský kriminalista a univerzitní profesor Hans Gross. Právě on se zajímal o výše uvedený případ z Londýna. Na základě policejní praxe včetně tehdy známých vědeckých poznatků sepsal příručku pro policejní vyšetřovatele a kriminalisty. Zde předložil praktická doporučení, uvedl příklady z policejní praxe a zabýval se postupy pro práci s pachovou stopou. Také jako první doporučil zohlednit v trestním řízení výsledky pachových prací speciálně vycvičených psů.

---

¹ GROSS, H., ADAM, J., ADAM, J. C. *Criminal investigation – a practical handbook for magistrates, police officers, and lawyers*. [online] Krishnamachari, 1906, s.706 [cit. 2015-10-30]. Dostupné z WWW: <<https://archive.org/stream/criminalinvestig00grosuoft#page/n3/mode/2up> >.

Historie vlastní kriminalistické praktické kynologie byla položena až na konci 20. století v Německu. Zde začali cvičit plemeno německého ovčáka pro pátrání po pachové stopě člověka a jako „vedlejší produkt“ tohoto výcviku bylo zjištěno, že pes dokáže identifikovat i pach konkrétní věci nebo člověka.

Rozvoj kriminalistické kynologie byl však zmrazen I. a II. světovou válkou a ani v meziválečných letech nezaznamenala prudký rozvoj. Postavení kriminalistické odorologie na vědeckých základech se podařilo obnovit až po II. světové válce. Odborná literatura se liší v názoru, která země MPI vytvořila a začala využívat jako první. Důvodem bylo utajování příslušných výzkumů a experimentů v oblasti pachové identifikace v zemích jak východního, tak západního bloku. Základy a počáteční rozvoj kriminalistické odorologie a zejména pak MPI lze vysledovat v těchto zemích:

- a) Německo, zejména pak Německá demokratická republika (dále jen NDR)
- b) SSSR
- c) ČSSR

a) Vývoj kriminalistické odorologie v Německu

Obecně je Německo považováno za zakladatele tohoto specifického kriminalistického oboru. Je tomu tak proto, že jako první zveřejnilo na konci 19. století postupy a výsledky využití služebních psů při zpracovávání pachových stop. Odsud převzaly bezpečnostní složky SSSR a Rakouska poznatky především o pracovních plemenech psů a jejich vlastnostech vhodných pro speciální policejní práce a také další zkušenosti z oboru služební kynologie. Tyto poznatky nadále rozvíjely a doplnily o vlastní kriminalistické postupy a standardy.²

Z uchované německy psané odborné literatury vyplývá, že se zde kromě prohlubování znalostí a využití kynologie v policejní praxi rozvíjely také

---

² STRAUSS, J., KLOUBEK, M.: Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. [online]. Praha : MVČR, 2008. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/aktualni-otazky-kriminalisticke-olfaktoriky-237195.aspx>>.

kriminalistické postupy vedoucí k možnosti zpracování pachových stop a jejich ztotožnění s konkrétní osobou. O tom svědčí odborné články z roku 1932, které popisovaly konzervování charakteristických individuálních pachů. Následný rozvoj německé olfaktoriky byl přísně tajný. Výsledky byly určeny Ministerstvu pro státní bezpečnost, které si také vedlo sbírku pachů osob, které podezřívalo z činností proti státní bezpečnosti. Odebírání pachových vzorků (vytvoření srovnávací pachové konzervy) v té době probíhalo tajně, bez vědomí podezřelých osob.

Specialisté na MPI z tehdejší NDR začali aktivněji sdílet své znalosti v padesátých letech dvacátého století, kdy se zúčastnili výzkumu v oblasti kriminalistické odorologie v SSSR. V sedmdesátých letech minulého století pak odorologové z NDR významně přispívali k přenosu nejnovějších poznatků z kriminalistické olfaktoriky do policejní praxe bezpečnostních sborů ostatních států tehdejší Varšavské smlouvy.

Obrázek 1: Metoda pachové identifikace v NDR, r. 1973, načichání pachového vzorku³

---

³ Interní zdroj Policie ČR.

Obrázek 2: Metoda pachové identifikace v NDR, r. 1973, vyhledávání v řadě pachových konzerv⁴

Obrázek 3: Metoda pachové identifikace v NDR, r. 1973, očíhávání pachové konzervy⁵

b) Vývoj kriminalistické odorologie v SSSR

Významné období pro kriminalistickou olfaktoriku v bezpečnostních sborech “Východního bloku“ začalo v roce 1958, kdy Speciální škola pro psy a psovody Ministerstva vnitra SSSR začala rozvíjet a v kriminalistické praxi ověřovat přísně utajovanou metodu individuální pachové identifikace osob s pomocí pachových konzerv. Výzkumu se účastnili již zmiňovaní kriminalisté z tehdejší NDR, kteří přispěli svými dosavadními poznatky z oboru k rozvoji této metody.

---

⁴ Interní zdroj Policie ČR.

⁵ Interní zdroj Policie ČR.

V šedesátých letech minulého století se ruská i další evropské kriminalistiky vrací ke Grossovým doporučením fixovat pachovou stopu pomocí sterilních nástrojů a sterilních sklenic, a to proto, že se tak eliminovala možnost nechtěné kontaminace této kriminalistické stopy i srovnávacího materiálu. Započal tedy vývoj pachových konzerv a tvorba postupů pro jejich následné srovnávání.

V roce 1965 získala skupina sovětských kriminalistů patent na metodiku snímání a fixace pachových molekul z kriminalistických stop na MČ a z těla podezřelé osoby. Metodika byla založená na výsledcích vědeckých výzkumů a byla určená pro následnou komparaci pachových konzerv biodetektořem – speciálně vycvičeným psem. Byl to významný krok ke zkvalitnění MPI. Podezřelý se porovnávání přestal účastnit osobně, pes začal srovnávat pouze konzervy obsahující otisk pachové stopy, vzorek tělesného pachu od podezřelého a klamavé pachové vzorky. Zvýšila se průkaznost metody a zároveň se prodloužila doba uchování pachové stopy v konzervě.

Současná ruská odorologie je považována vůbec za jednu z nejpokročilejších kriminalistických odorologií ve světě, především díky rozsáhlým a stále probíhajícím vědeckým experimentům, které vedou k potvrzení její věrohodnosti. Proto i současná ruská legislativa umožňuje zařazení kriminalistické olfaktoriky k znaleckým oborům a výsledky zkoumání jsou považovány soudy za důkazní materiál. Ruští kriminalisté využívají k získávání otisku pachové stopy z předmětů z MČ u nás nestandardní metodu, která umožňuje zajistit předměty na MČ do speciálních obalů, ale vlastní snímání pachové stopy z nich probíhá ve specializovaných laboratořích. Tuto metodu prosazují proto, že dochází k eliminaci rizik přenosu pachu pachatele, eliminuje se kontaminace pachové stopy jinými osobami a snižuje se tak možnost jejího znehodnocení. Dalším přínosem je získání mnohem silnější pachové stopy, než je tomu při fixaci pachové stopy na textilii jejím přímým kontaktem s předmětem na MČ.

c) Vývoj kriminalistické odorologie v ČSSR

Začátky české kriminalistické odorologie čerpaly rovněž z německých podkladů. K postupům pachového srovnávání československá kriminalistická odorologie dospěla ve třicátých letech 20. století přes využití služebního psa pro sledování pachatele tzv. „po horké stopě“. V rámci této metody se používalo porovnání pachové stopy podezřelé

osoby z předmětů, které při útěku odhodila nebo ztratila, jednalo se zejména o nástroje či oděv. Po zadržení podezřelé osoby byla provedena pachová zkouška a tato osoba mohla být identifikována psem, který ji pronásledoval. V této době se prováděla tzv. „pachová rekognice“, při níž služební pes načichal pach z daného předmětu a v řadě osob označil osobu nesoucí identický odér. Toto usvědčení nemohlo být použito jako důkazní prostředek, ale jednalo se pouze o důležitou indicii, která byla využívána jako součást vyšetřování. Podstatou této metody je, že pes si při pachové rekognici mohl vybavit dlouhodobé pachové vzpomínky z nasazení na horkou stopu.

První etapa rozvoje služební kynologie v českých zemích a potažmo i kriminalistické olfaktoriky spadá do roku 1915, kdy bylo založeno kynologické centrum v Písku. Probíhaly zde kurzy pro psovody, výcvik služebních psů pro různé zaměření policejní činnosti, mj. i pro prachové práce, a byla zde také odchovávána štěňata pro využití v policejní praxi. První světová válka znemožnila jakýkoliv vývoj psince. Po skončení války byli psi rozprodáni a instituce byla zrušena.

K druhé etapě rozvoje služební kynologie v tehdejší Československé republice došlo až ve dvacátých a třicátých letech. K týmu specialistů, kteří přispěli k rozšiřování kynologických znalostí a podporovali využití psů v armádní i policejní praxi, patřil také **dr. Vilém Eis**, uznávaný kynolog specializovaný na pachové práce. Založil chov německého ovčáka, zabýval se výcvikem služebních psů a zkoumal čichové schopnosti pracovních plemen psů. Vytvořil dokonce členění psů cvičených pro pachové práce dle úrovně výcviku a čichových schopností. Kategorie rozpracovanosti psa s názvy „pevný, jistý a čistý“ jsou používány dodnes.

K útlumu české odorologie došlo po roce 1939. V Protektorátu Čechy a Morava byl počet služebních psů neustále snižován a neexistují žádné historické záznamy o využívání dosavadních poznatků z kriminalistické olfaktoriky na našem území.

Až v poválečné době, přesněji od r. 1948, rozvíjel **dr. Vilém Eis** úvahy o pachových konzervách - jak je zakládat, uchovávat, využívat a správně porovnávat. Některá jeho doporučení jsou platná dodnes, například opakování identifikace jedním psem, zkouška tzv. „prázdnou řadou“ nebo opakování identifikace jiným psem. K uchování pachové stopy stanovil limit šesti týdnů. V té době šlo stále ještě o pachovou rekognici využívanou v předválečných letech, nikoli však o moderní MPI. Současné

sofistikovanější způsoby fixace pachové stopy prodloužily tento limit až na současné tři roky.

Na začátku sedmdesátých let byli v tehdejší NDR zaškoleni v oboru kriminalistické olfaktoriky první policisté z ČSSR a v roce 1974 byly zahájeny pokusy v kynologickém Pachovém středisku Federální správy Veřejné bezpečnosti v Dolních Břežanech. V roce 1977 byla vydána závazná směrnice ve Sboru národní bezpečnosti o celorepublikovém využívání těchto postupů, stále však v utajeném režimu.⁶ Kriminalistické učebnice obsahovaly pouze zmínku, že kriminalistická odorologie existuje. K odtajnění došlo až po listopadu 1989 a rok později se začaly tvořit legislativní úpravy o využívání MPI. Ty byly dokončeny až v roce 2002 vydáním Závazného pokynu policejního prezidenta č. 140/2002, kterým se stanovily zásady k zabezpečení jednotného postupu při využívání MPI. Pro kriminalistickou olfaktoriku byl dalším velkým průlomem rok 2007, kdy se díky Závaznému pokynu policejního prezidenta č. 52/2007 jednoznačně uzákonila jako důkazní prostředek. Z podpůrné kriminalistické činnosti se tak přesunula do oboru kriminalistické techniky. Aktuálně jsou připravovány další legislativní změny, jež by měly vstoupit v platnost od roku 2017 a měly by podpořit věrohodnost této metody u OČTŘ.

---

⁶ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7 s. 20-21.

3 Základní pojmy

Kriminalistická odorologie jakožto samostatný obor kriminalistické vědy pracuje se specifickými a speciálními pojmy, které jsou typické pro tuto část kriminalistiky. Proto budou v následující části práce vybrané pojmy kriminalistické odorologie představeny a osvětleny. Již samotný pojem kriminalistická odorologie v sobě zahrnuje více vědeckých disciplín, které se liší vědeckými metodami, postupy, nástroji i využitím v praxi.

3.1 Kriminalistická odorologie

Pojem kriminalistické odorologie vychází ze slovního základu odér tedy pach. Je to vědecký obor, který zkoumá vznik, vlastnosti a složení pachů osob, věcí nebo zvířat⁷ a je to také věda zabývající možností využití pachů v rámci technik kriminalistického zkoumání. Kriminalistická odorologie se kromě jiného zaměřuje na zkoumání lidského pachu, převážně s cílem individuální identifikace člověka. Dále zkoumá pach věcí při zjišťování přítomnosti drog či výbušnin⁸. Tato zkoumání probíhají buď prostřednictvím technického zařízení, nebo živého organismu. Tím se odorologie člení do dvou hlavních disciplín:

A) Olfaktronika

B) Olfaktorika

A) Olfaktronika

Kriminalistická olfaktronika je vědní obor kriminalistické odorologie, který využívá technologické postupy a přístroje a zajišťuje objektivní analýzu pachu, především jeho chemického složení. Pracuje mimojiné s fyzikálně-chemickými poznatky o schopnostech organických i anorganických látek uvolňovat částice

---

⁷ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7 s. 26.

⁸ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-878-9 s.185.

do svého okolí, jež nesou informace o složení původce. Olfaktronika je využívána především při zkoumání toxických, hořlavých či výbušných látek.

B) Olfaktorika

Kriminalistická olfaktorika je rovněž součástí kriminalistické odorologie, ke zkoumání a srovnávání pachů však využívá čichové schopnosti živého organismu, resp. speciálně vycvičeného psa. Stejně jako olfaktronika využívá podložené vědecké poznatky o složení a vlastnostech pachů. Kromě chemických, fyziologických, biologických znalostí pracuje s poznatky z oblasti smyslového vnímání služebního psa a jeho reakcí na vjemy.

Kriminalistická olfaktorika využívá ke zkoumání a porovnávání lidského pachu specifickou metodu – MPI, která stanovenými postupy a prostředky zajišťuje vyhledávání a zajišťování odorologických stop z MČ a jejich následné vyhodnocování s využitím speciálně vycvičeného psa.

3.2 Pach

Pach je další základní pojem kriminalistické odorologie, který označuje plynné látky se schopností vyvolat odezvu analytických přístrojů anebo podráždit receptory živých organismů a způsobit tak čichový vjem. Z pohledu olfaktoriky jde o reakci čichových smyslů člověka či zvířete způsobenou částicemi, které nazývá odoranty. Odoranty jsou shluky pachových molekul, které překročily práh dráždivosti, to znamená, že jejich koncentrace dosáhla dostatečné síly k vyvolání vjemu. Například čichový práh dráždivosti kyseliny máselné je pro člověka 0,009 mg v litru vzduchu, zatímco pes zaznamená stejnou látku po překročení hranice 0,000001 mg v litru vzduchu⁹. Intenzita působení odorantů závisí na několika faktorech, hlavními faktory jsou:

---

⁹ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7 s. 50.

- a) těkavost původní látky
- b) teplota a
- c) vlhko

Pach osob, věcí nebo zvířat může být tvořen homogenními atomy a molekulami, či složitou směsí částic. Analytickými přístroji lze určit složení pachu, tedy typ a množství látek v něm obsažených. Chemickou analýzou však nelze definovat charakter čichového vjemu, který daný pach vyvolá působením na receptory živého organismu. Dochází totiž k vzájemnému ovlivňování jednotlivých součástí pachové směsi, proto záleží také na koncentraci těchto složek. „Pachové směsi se stejným složením, s různým poměrem obsažených látek, může člověk či zvíře vnímat rozdílně“¹⁰. Pachy jsou proto klasifikovány nejen podle chemického složení, ale také podle charakteru jejich vnímání člověkem nebo zvířetem. Klasifikace pachů dle charakteru vnímání využívá přirovnání ke známým pachům a přiřazuje jim číselné kódy. Tento způsob třídění pachů je hojně využíván např. v kosmetickém či potravinářském průmyslu. Kombinací pachových směsí a poměrů jejich složek je tolik, že zatím neexistuje standardní uznávaná databáze pachů, která by sloužila mj. také jako klasifikační systém pro kriminalistické pachové stopy.

3.3 Tělesný pach člověka

Z kriminalistického hlediska i hlediska trestně procesního je kromě pachů neživých předmětů ještě významnější tzv. „tělesný pach“ člověka. Do okolního prostředí se tělesný pach dostává dechem, kožním dýcháním, z exkrementů, kožního mazu, z odloučených kožních šupinek, vlasů a chlupů, krve, potem a dalšími sekrety. Pro českou kriminalistiku hraje nejdůležitější roli při zkoumání tělesného pachu zejména kůže živého člověka. Tělesný pach v pojetí české olfaktoriky pochází především z potních žláz. Průměrný jedinec má 2,5 -3 miliony vyústění potních žláz a

---

¹⁰ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7 s.46.

produkce potu je nepřetržitá, přičemž existují dva typy potních žláz – apokrinní a ekrinní. **Apokrinní** reagují na emoční zátěž, **ekrinní** zajišťují termoregulaci organismu. Pot je pak výsledným produktem, směsí výměšků obou typů žláz, a proto obsah potu odráží jak psychický, tak tělesný stav původce. Na povrchu kůže pak dochází k bakteriálnímu rozkladu potu pomocí kolonií bakterií, které jsou u každého jedince zcela odlišné.

Na tělesný pach má vliv mnoho aspektů, které jej individualizují. Jedná se o následující faktory¹¹:

- a) věk
- b) rasa
- c) pohlaví
- d) způsob života, hlavně strava
- e) nemoci
- f) užívané léky
- g) pracovní zařazení
- h) užívání tabákových výrobků, alkoholu, drog
- i) používání kosmetických přípravků

Významnými nosiči tělesného pachu jsou vlasy a chlupy původce, pracovní části nástrojů a oděv (zejména spodní oděv), na kterých pot a kožní maz ulpívá. Sekundárními nosiči tělesného pachu mohou být částice uvolněné z věcí člověka, např. svrchní části oděvů, místo, kde se osoba pohybovala nebo stála, sedáky sedadel a jiné předměty, které lidský pach absorbují a uchovávají si ho dostatečně dlouhou dobu.

---

¹¹ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 446 s. ISBN 978-80-7380-409-1 s. 181.

Tělesný pach je specifikován nejen faktory uvedenými výše, ale také individuálními bakteriemi rozkládající lidský pot a aktuálním psychickým a tělesným stavem původce. Tyto aspekty mají rovněž vliv na jedinečnost tělesného pachu.

Na základě vědeckého zkoumání a četných pokusů bylo stanovena hypotéza, že pes reaguje na neměnný genetický základ tělesného pachu, proto se nezmýlí při porovnávání pachových vzorků. Tato hypotéza zatím není dostatečně prokázána. Potvrzena je skutečnost, že jsou odumřelé buňky nosičem genetické informace, která se ve formě odorantu uvolňuje do okolí.

3.4 Pachová stopa

Pachová stopa je jednou z mnoha kriminalistických materiálních latentních stop, které je možné na MČ zajistit. Vzniká činností člověka, ať úmyslně či nikoli, a v materiálním světě zanechá důležité informace o svém nositeli. Platí pro ni následující: „Každá činnost člověka má vliv na okolní prostředí a zanechává v něm určité změny, které napovídají jak o samotném konání, tak o příčině, která změnu vyvolala. Změny, které vznikly v souvislosti s trestnou činností, nazýváme kriminalistické stopy. Kriminalistická stopa je zjistitelná, zajistitelná a využitelná za použití současných kriminalistických metod, postupů a prostředků.“¹²

Pachové stopy jsou stopy plynného charakteru, které jsou prakticky neviditelné (latentní) a nelze zviditelnit současnými kriminalisticko-technickými prostředky. Proto se jejich přítomnost v podstatě pouze předpokládá na základě kriminalistických zkušeností a logické úvahy. Oproti jiným kriminalistickým stopám platí, že se na MČ nacházejí vždy, především na příchodové či odchodové cestě pachatele, na místech, kde se pachatel zdržoval, na nástrojích, které používal, nebo na místech a objektech, kterých se dotýkal. Obecně lze pachové stopy rozdělit do dvou skupin:

- a) stopy na předmětech vzniklé kontaktem pachatele s danou věcí**
- b) stopy vyloučené původcem do okolí**

---

¹² HLAVÁČEK, J., PROTIVINSKÝ, M. *Praktická kriminalistika*. 1. vyd. Praha: Kriminalistická ústav Praha Policie ČR, 2007. 240 s. ISBN – nepřiděleno; původně určeno pro služební potřebu. s. 9.

- a) **Stopy na předmětech vzniklé kontaktem pachatele s danou věcí** - intenzita pachové stopy záleží na délce kontaktu s objektem či prostředím, na jejich vlastnostech, hlavně pak na tzv. „absorpční schopnosti“, tedy na schopnosti nasát dostatečné množství odorantů. Příkladem této pachové stopy jsou stopy, které ulpěly na překážkách, které musel pachatel překonat při příchodu na MČ - dveře, okno - dále pak stopy z použitých nástrojů, zbraní, části oděvů, z rukavic apod.
- b) **Stopy vyloučené původcem do okolí** – tyto pachové stopy jsou velmi těkavé a nestálé, vázané na přítomnost původce. Po odchodu člověka nebo odstranění objektu z prostředí dochází k rozptýlení pachových částic pod práh čichové dráždivosti. Dostatečné koncentrace pachových částic jsou zachytitelné hlavně v uzavřených prostorech a jsou typické zejména pro zápach výbušniny, drogy či unikajícího plynu.

Zvláštností odorologických stop je to, že jejich zanechávání na objektech či v prostředí na MČ je na vůli nezávislé a prakticky je nelze zahladit. Dokonce ani úplná destrukce MČ není zárukou zničení všech pachových stop, neboť se ihned tvoří nová pachová stopa.

Kriminalistickým technikům k jejich vyhledání a zajištění dopomáhá znalost specifických vlastností a schopností molekul obsažených ve stopě. Pro pachové stopy jsou charakteristické tyto vlastnosti:

- a) Nízká molekulární hmotnost pachové stopy – tento rys vyžaduje speciální postup při jejím vyhledávání, zajištění a zejména při analýze zajištěné stopy. Při úniku, již tak malého množství pachových látek do okolí, je stopa znehodnocena.
- b) Časově omezená využitelnost – v závislosti na podmínkách okolního prostředí (teplota, vlhkost, proudění vzduchu) stopa odvětrává, až dojde k jejímu odpaření a není možné ji dále využít. Současně může docházet k přeměnám

chemických látek obsažených ve stopě (oxidaci) a tento důkaz ztrácí svou individuální identifikační hodnotu.

- c) Zpomalené odvětrání pod vodou – předmět ponořený do stojaté vody nese odorologickou stopu déle, její odvětrávání se zpomaluje, a tím je zpomalen i proces jejího stárnutí.
- d) Latentnost, neviditelnost – pachovou stopu je těžké nalézt a tím i zviditelnit.
- e) Přenositelnost – obzvláště s tímto rysem je třeba nakládat obezřetně, aby nedošlo ke kontaminaci stopy vyšetřujícím subjektem. Na předmět s původní pachovou stopou může být snadno přenesen pach další osoby a tím dojít k degradaci informační hodnoty.
- f) Zničitelnost nosiče – nosič pachové stopy může být narušen či zcela zničen působením objektivních faktorů (hniloba, příroda, počasí) nebo subjektivních faktorů (vědomá či nevědomá činnost člověka).

Samotná charakteristika pachových stop napovídá, jak složité a obezřetné musí být postupy při jejich vyhledávání, fixaci a analýze. Významu zde nabývají školení a zkušenosti kriminalistických techniků.

4 Současná metoda pachové identifikace

Současná MPI je založena na nejnovějších vědeckých poznatcích z oboru matematiky, statistiky, analýzy, syntézy, fyziky, chemie, biologie, genetiky a na dalších ověřených metodách a postupech forezních i humanitních věd.

Podstatou této metody je snaha jednoznačně ztotožnit kriminalistickou pachovou stopu z MČ s vytipovanou resp. podezřelou osobou. Ať je to za pomoci živého tvora (psa) nebo se jedná o znaleckou expertízu provedenou na vhodném znaleckém pracovišti za pomoci nejmodernějších přístrojů. Takto lze ztotožňovat jak osoby, tak věci či zvířata. Proto současná kriminalistická odorologie zapracovává do MPI aktuální vědecké metody a postupy, které jsou konfrontovány s kriminalistickou praxí a přináší zejména OČTR důležité důkazní materiály a operativní informace. Také vypracovává moderní postupy pro vyškolení a výcvik policejních specialistů v tomto oboru, ať už se jedná o lidský faktor či vhodné psí plemeno.

MPI je založena na faktu, že každý člověk zanechává v okolním prostředí nezávisle na své vůli tělesný pach. Ten je pro každého jedince individuální už proto, že bylo vědecky dokázáno, že základem každého lidského pachu je neměnná genetická složka jedince, jež je projevem jeho životních funkcí. K tomu přistupují další složky pachu, jakými jsou:

- a) Přidružený pach – je pach prostředí, ve kterém osoba pobývala před snímáním pachové stopy. Jedná se např. o pachy bydliště, pracoviště.
- b) Pach druhový – pohlaví, etnikum, užívané léky, nemoci, drogy, alkohol, stravování a další faktory životního stylu.

Tyto složky pak tvoří identický pach každého člověka, který je možno zkoumat a dokonce provést individuální identifikaci člověka. Identifikační komparaci prozatím nelze provádět s využitím vědeckých přístrojů či zařízení, pouze za pomoci speciálně vycvičeného psa.

MPI vstupuje do trestního řízení jako důkazní prostředek sestávající ze třech navazujících úkonů:

- a) ohledání místa či věci související s MČ, z nichž je sejmuta a fixována pachová stopa v podobě pachové konzervy
- b) sejmutí a fixování pachového vzorku (opět v podobě pachové konzervy) osoby podezřelé ze spáchání trestného činu
- c) porovnání pachových konzerv speciálně vycvičeným psem, který potvrdí či vyloučí individuální shodu těchto vzorků¹³

- a) **Ohledání MČ:** tento pojem v sobě zahrnuje hned několik bezprostředně na sebe navazujících činností zkušeného a školeného policejního specialisty (kriminalistického technika) pro práci s touto stopou. Stanovené postupy, jež technik následuje, jsou blíže popsány v následující kapitole.

Smyslem ohledání MČ je zadokumentovat a zajistit jakoukoli kriminalistickou stopu tak, aby ji bylo možno použít jako důkazní prostředek v práci OČTŘ zejména pak u soudu. Pachová stopa je svým způsobem jedinečný druh kriminalistické stopy. Řadí se mezi stopy materiální latentní, tedy skryté. Kriminalistický technik tak musí na základě vlastních zkušeností a pravidelných proškolení odhadnout, kde se takové stopa nachází, nemůže jí zviditelnit, ale musí ji správně zajistit, aby nedošlo k její kontaminaci. Kriminalistický technik se musí správně rozhodnout, z jakého místa nebo objektu bude stopu zajišťovat, provést zajištění pachové stopy podle ověřených postupů a pachovou stopu správně uchovat a odeslat na expertizní pracoviště. Při tom musí postupovat maximálně obezřetně, aby tato stopa nebyla zničena nebo kontaminována během prováděných úkonů.

- b) **Sejmutí a fixace srovnávacího vzorku.** Zajištění pachové stopy na MČ samo o sobě ještě neznamená, že tato stopa bude mít informační hodnotu pro OČTŘ. Aby bylo možné pachovou stopu využít, musí OČTŘ vytipovat podezřelou osobu či osoby, jejichž tělesný pach bude následně porovnáván a ztotožňován s pachovou stopou. K odebírání pachového vzorku jsou určeni pouze proškolení policisté, kteří musí být stejného pohlaví, jako je osoba podezřelá, jejíž vzorek je

¹³ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 446 s. ISBN 978-80-7380-409-1 s. 188.

odebírán. Pachový vzorek nikdy nesmí odebrat technik, který zajišťoval pachovou stopu na MČ, a to z důvodu případné kontroly a vyloučení zavlečení vlastního tělesného pachu do pachové stopy.

Zpravidla se odebírají dva vzorky a vytvářejí se dvě pachové konzervy od jedné osoby, v případě vyšetřování sériových trestných činů se odebírají vzorků více. Stejně jako zajišťování pachové stopy, také sejmутí srovnávacího vzorku podléhá ověřeným postupům a pravidlům, které je nutné dodržet, aby nedošlo ke kontaminaci vzorku a aby byl dostatečně silný (obsahoval dostatečné množství odorantů).

- c) **Porovnání pachových konzerv.** K porovnání otisku pachové stopy z MČ a srovnávacího pachového vzorku od podezřelé osoby dochází na specializovaném pracovišti PČR. Samotná činnost, kdy speciálně vycvičený a certifikovaný pes srovnává pachové konzervy, probíhá v tzv. kóji, která je k pachové komparaci určená a přizpůsobená. Jde o klimatizovanou místnost s minimálním vybavením, tlumenými barvami, minimem rušivých vlivů, se zabudovaným kamerovým systémem a jednocestným průhledem. Pes zde pod dohledem certifikovaného psovoda srovnává vzorek od podezřelé osoby s dalšími sedmi pachovými konzervami, mezi nimiž se nachází i otisk pachové stopy z MČ. Psovod musí dodržovat striktní pravidla, aby nemohl jakýmkoliv způsobem ovlivnit výsledky srovnávání a úsudek psa, působí především jako motivační faktor. Pes je vycvičen pracovat samostatně a označit shodu pouze v případě, kdy si je zcela jist. Proces srovnávání se opakuje se změněným pořadím pachových konzerv, až po splnění předepsaného počtu opakování psovod vyhodnocuje závěr. Ztotožnění pachového vzorku s otiskem pachové stopy ještě neznamená, že je podezřelá osoba pachatelem. Pes pouze potvrdí, že daný člověk byl přítomen na MČ. Na druhé straně negativní výsledek neznamená vyloučení možnosti spáchání činu podezřelou osobou, neboť mohlo dojít při zajišťování pachové stopy k okolnostem, které vedly k sejmутí otisku pachové stopy s nedostatečnou intenzitou.

4.1 Postupy a prostředky při zajišťování pachové stopy

MČ je jedinečným prostředím, ve kterém se nachází mnoho kriminalistických stop spojených s konkrétní činností pachatele, ale také s činnostmi jiných osob, které se na místě nacházely v době před spácháním, během spáchání nebo po spáchání trestného činu nebo jiné činnosti zajímaví OČTŘ. MČ je tedy základním a často jediným zdrojem kriminalistických stop, které musí být profesionálně zajištěny v souladu s vědeckými metodami, postupy a prostředky současné kriminalistické vědy a v souladu s trestním řádem, aby se z kriminalistické stopy stal důkazní materiál. Základní metodou je tedy metoda ohledání MČ.

Postup vyhledávání pachové stopy je náročný a vyžaduje proškolení a využití zkušeností kriminálního technika. K jejímu snímání by mělo docházet v případech hodných zřetele (u závažné trestné činnosti a sériových činů), tedy v případech, kdy je pravděpodobné, že bude zajištěn srovnávací pachový vzorek a pachová stopa bude využita. Kriminalistický technik je povinen na MČ zajistit veškeré možné důkazní prostředky, to ovšem neznamená, že je povinen snímat pachové stopy vždy a na každém MČ. Pro OČTŘ je nejhorší varianta zajištění pachové stopy či stop, které následně nejsou ztotožněny s podezřelou osobou. Negativní výsledek komparace je může svézt z cesty, může být silným argumentem pro obhájce podezřelého, přitom ještě neznamená, že podezřelý na MČ nebyl. Technik by měl snímat otisk pachové stopy pouze z místa, kde je velice vysoká pravděpodobnost kontaktu s pachatelem. K tomu mu kromě logické úvahy dopomáhají další významné kriminalistické stopy a indicie, kterými jsou:

- a) místo, kde pachatel stál nebo trasa, po které se pohyboval (návaznost na trasologické, biologické či věcné stopy),
- b) objekty, které pachatel na MČ zanechal a o kterých lze předpokládat, že je držel nebo s nimi jakkoli manipuloval (návaznost na stopy daktyloskopické, mechanoskopické, biologické, věcné aj.),
- c) objekty, kterých se pachatel na MČ dotýkal, manipuloval s nimi, poškodil je nebo je přemísťoval (návaznost na stopy daktyloskopické, biologické aj.).

Vyhledávání a další nakládání s pachovou stopou vyžaduje striktní respektování jejího charakteru. K tomu dopomáhá dodržení daných postupů a metod, které jsou založeny na ověřených kriminalistických zásadách, mezi které řadíme zpravidla zásadu:

- a) **OBJEKTIVITY** - Souvisí s požadavky vědeckého přístupu k ohledání MČ a vyplývá i ze zásad a požadavků trestního řádu, aby se kriminalistická stopa mohla stát důkazním prostředkem.
- b) **NEODKLADNOSTI** - Na MČ by se pachové stopy měly zajišťovat jako první, spolu s případnými mikrostopami, aby nedošlo k jejich zašlapání, rozvíření či kontaminaci.
- c) **RYCHLOSTI** - S ohledem na plynné skupenství pachové stopy dochází k jejímu rychlému stárnutí a odvětrávání, rychlost v zajištění otisku pachové stopy ovlivňuje množství a intenzitu pachu a tím pádem i její informační hodnotu v komparačním procesu.
- d) **STERILITY PROSTŘEDKŮ ZAJIŠTĚNÍ** – Aby nedošlo ke kontaminaci pachové stopy, nesmí přijít prostředky a pomůcky k jejímu zajištění do kontaktu s jiným místem, než ze kterého je snímána pachová stopa. Pokud je snímač či sejmutá pachová stopa kontaminovaná, musí být neodkladně vyloučena z důkazního řízení a její vyloučení musí být zaprotokolováno. OČTŘ získávají sterilní nástroje a sklenice s ARATEXEM přímo ze střediska pachové identifikace, kde mají ke sterilizaci potřebné vybavení a podmínky, jako je neprašnost, sucho apod. Cena jedné sklenice je 15 Kč, cena ARATEXU 7 Kč, při započtení energií, vody, režie a nákladů na mzdy při sterilizaci, vychází jedna sterilní pachová konzerva mezi 60-80 Kč.

V České republice dochází ke snímání pachové stopy přímým kontaktem snímače (speciální textilie s vysokou absorpcí pachů) s místem, kde se předpokládá přítomnost pachové stopy. Pokud nelze určit předmět či konkrétní místo, poklade se snímači větší plocha, kde je vysoká pravděpodobnost výskytu pachové stopy.

Ke snímání pachové stopy mohou být použity pouze materiály a pomůcky splňující požadované zásady a patří mezi ně: rukavice, pinzeta nebo peán, textilní

snímač značky ARATEX, aluminiová folie alobal, skleněná láhev se vzduchotěsným uzávěrem a bezpečnostní sáček.¹⁴

Obrázek 4: Snímání otisku pachové stopy¹⁵

Technik vyjímá ze sterilní sklenice ARATEX pinzetou a klade jej na místo s předpokládanou pachovou stopou. Sklenici ihned uzavírá. Na textilií klade alobal, u menšího objektu alobal na textilií přitiskne, na větší ploše jej zatíží. Často technik používá i dvě nebo tři vrstvy alobalu, aby bylo zaručeno, že se pach zachytí do textilie a neunikne do okolí. Minimální doba pro sejmutí pachové stopy je 30 minut, tato doba musí být dodržena a prodloužena v závislosti na stáří stopy až na několik dní. Po sejmutí stopy technik odstraní alobal a pinzetou přenesení ARATEX do sklenice, kterou uzavře a označí číslem, aby nedošlo k její záměně. Vkládá ji do bezpečnostního sáčku. Vzniká tak pachová konzerva z MČ.

Celý úkon musí být zadokumentován do protokolu o ohledání MČ. Tento protokol musí následovat obecná ustanovení dle §55 odst. 1 trestního řádu (místo, čas, předmět úkonu, jméno a příjmení úředních osob, průběh úkonu a další), musí splňovat náležitosti dle §113 trestního řádu (věrný obraz ohledání, fotodokumentace, náčrtky a jiné¹⁶) a musí být doplněn o informace o stopě (konkrétní místo či předmět, ze kterého je pachová stopa snímána, klimatické podmínky, rušivé vlivy, způsob zajišťování otisku

¹⁴ KREJČÍ, Z. *Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení*. [online] Brno, 2010, s. 7 [cit. 2015-09-15] Dostupné z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Krejci_Zdenek%20-%2083670%29.pdf>.

¹⁵ Interní zdroj Policie ČR.

¹⁶ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších platných předpisů. *ÚZ Trestní předpisy*. 2015, s. 165.

pachové stopy, včetně jejich označení, zajištění a uložení, popis pachového pozadí,¹⁷ tedy pach, jehož zdrojem je místo, kde byla pachová stopa snímána a tento pach byl zde přítomen před událostí).

Pachová konzerva je pak doručena do specializovaného střediska pachové identifikace. Zde je skladována maximálně 3 roky, přičemž lze lhůtu prodloužit na základě žádosti příslušného OČTŘ o další 3 roky.¹⁸

Kriminalistický technik z MČ se za žádných okolností nesmí účastnit dalších úkonů týkajících se MPI v daném případě.

4.2 Postupy a prostředky při odběru srovnávacích pachových vzorků

Po ohledání MČ a zajištění stop začnou OČTŘ stanovovat možné varianty průběhu spáchání trestného činu a tipují podezřelé osoby. Aby pachová stopa přinesla vypovídající hodnotu a nezůstala pouze nevyužitá ve skladu pachových konzerv, musí OČTŘ najít osobu, u které předpokládají, že čin spáchala. Srovnávací pachový vzorek je odebírán od prověřované či přímo obviněné osoby. Speciálně vycvičený pes následně porovná pachový vzorek s otiskem pachové stopy z MČ a určí, zdali daná osoba byla přítomna na MČ.

Stejně jako ohledání MČ i odběr srovnávacího pachového vzorku podléhá kriminalistickým zásadám, jež mají zaručit maximální objektivitu a věrohodnost výsledku následujícího zkoumání. Mezi tyto zásady patří:

- a) STERILITA – Prostředky a nástroje k odebírání pachového vzorku jsou totožné jako při zajišťování a fixaci pachové stopy. Kvůli vyloučení zavlečení dalšího pachu musí být veškeré nástroje vysterilizované,

---

¹⁷ KREJČÍ, Z. *Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení*. [online] Brno, 2010, s. 17 [cit. 2015-09-15] Dostupné z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Krejci_Zdenek%20-%2083670%29.pdf>.

¹⁸ KUDLIČKA, L. *Kriminalistická odorologie pachové stopy*. Brno : Vyšší policejní škola MV v Brně. Nedatováno.

snímač nesmí přijít do kontaktu s jiným místem, než ze kterého se odebírá srovnávací vzorek.

- b) RYCHLOST – V rámci možností by k odběru srovnávacího pachového vzorku mělo dojít co nejdříve po sejmutí pachové stopy. Pes sice srovnává pachové konzervy na základě neměnného genetického základu tělesného pachu, ke zvýšení věrohodnosti by měly být pachové konzervy obdobného stáří, s obdobnou dobou zrání a rozkladu pachu. Navíc může dojít ke změně dalších faktorů ovlivňujících tělesných pach podezřelého (nemoc, užívání léků, drog), jež bývají argumentem obhajoby o nevěrohodnosti výsledků MPI.
- c) STEJNÉ POHLAVÍ – Srovnávací pachový vzorek odebírá proškolený policista stejného pohlaví, jako je podezřelá osoba.
- d) ELIMINACE RUŠIVÝCH VLIVŮ – Cílem této zásady je odběr vzorku tělesného pachu s co nejvyšší vypovídající hodnotou, tedy vzorek intenzivní, s co nejmenší složkou přidruženého pachu. Podezřelá osoba nesmí mít na sobě oblečení někoho jiného nebo oděv s výrazným oděrem. Dále by měl srovnávací pachový vzorek pocházet z takové části těla, kde se člověk moc nepotí. ARATEX totiž absorbuje nejen pach, ale i vlhkost, a v uzavřené sklenici pak může docházet k hnilobě a plesnivění, tedy degradaci vzorku. Obvykle se pachový vzorek odebírá z oblasti pasu.

Proškolený policista za dodržení všech zásad postupuje dle stanovených úkonů k odebírání srovnávacího pachového vzorku. Tudiž za využití pinzety či peánu vyjímá ze sterilní pachové konzervy ARATEX a vkládá jej na holé tělo osoby, od níž se srovnávací vzorek odebírá. Sklenici uzavírá víčkem, aby nedošlo k její kontaminaci. Po minimálně 20 minutách absorpce pachu vkládá policista ARATEX zpět do sklenice, uzavře ji a řádně označí. Tím vzniká pachová konzerva se srovnávacím pachovým vzorkem. Ta je označena červeným štítkem, kdežto otisk pachové stopy štítkem modrým.

Obrázek 5: Odběr pachového vzorku¹⁹

Odběr srovnávacího pachu se řídí pokyny dle ust. §114 odst. 2 trestního řádu a tomuto úkonu je povinen podrobit se každý. Pokud to odmítne, po marné výzvě a se souhlasem státního zástupce je orgán činný v trestním řízení oprávněn fyzicky překonat jeho odpor, přičemž fyzická síla musí odpovídat intenzitě odporu²⁰.

Srovnávací pachové konzervy mohou být uskladněny 2 roky, tedy o rok méně, než otisk pachové stopy z MČ.

O úkonu musí být sepsán **Protokol o odběru pachového vzorku osoby**, který obsahuje identifikační údaje případu, osoby, jejíž vzorek byl odebírán a policisty, který úkon provedl. Dále musí protokol zahrnout rušivé vlivy na kvalitu vzorku a další specifikaci. Pokud osoba, které je vzorek snímán, odmítne protokol podepsat, musí být tato informace v protokolu uvedena.

---

¹⁹ Interní zdroj Policie ČR.

²⁰ ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších platných předpisů. *ÚZ Trestní předpisy*. 2015, s. 165-166.

4.3 Postupy a prostředky expertizního zkoumání

Když OČTŘ zajistí pachovou stopu na MČ, odesílají ji do příslušného specializovaného policejního střediska, kde je uskladněna. Pokud je odebrán srovnávací pachový vzorek od podezřelé osoby, dožádá OČTŘ toto středisko o expertizní zkoumání. Expertizní zkoumání zahrnuje tyto úkony:

- Zajištění klamavých pachových konzerv
- Provedení náhodné zajímavosti
- Porovnávání pachových konzerv
- Vypracování odborného vyjádření

Zajišťování klamavých pachových konzerv by mělo podléhat stanoveným zásadám, jež přispívají k věrohodnosti výsledků MPI. Těmito zásadami jsou:

- a) **STERILITA** – Kriminalisté odebírající klamavé pachové vzorky by měli používat sterilní nástroje a maximálně eliminovat možnost zavlčení vlastního tělesného pachu. Zajišťování klamavých pachových konzerv by neměl provádět psovod, který bude tyto tzv. „klamáky“ využívat.
- b) **TOTOŽNOST PACHOVÉHO POZADÍ** – Kriminalisté by měli snímat klamavé pachové vzorky v prostředí podobném otisku pachové stopy. Pokud se tedy trestný čin stal v lékárně, šest potřebných klamavých konzerv by mělo pocházet ze šesti různých lékáren, ideálně ze vzdálenějších lokalit. Důvodem je stejné pachové pozadí jako v otisku pachové stopy. Nelze například porovnávat stopu sejmutou z pohovky na MČ a klamavý vzorek odebraný v lese.
- c) **POČET ŠESTI KLAMÁKŮ** – Aby byla komparace pachových konzerv založena pouze na krátkodobé čichové paměti psa a vyloučilo se jeho logické uvažování či případné matematické schopnosti, mělo by být

v řadě pachových konzerv minimálně sedm stanovišť. Jeden otisk pachové stopy z MČ a šest klamavých pachových vzorků.

- d) RYCHLOST – Stejně jako odebrání srovnávacího pachového vzorku, také sejmutí klamavých vzorků by mělo být časově blízké k době sejmutí a fixace otisku pachové stopy. Důvodem je obdobné stáří a vyzrálost pachových konzerv ve srovnávací řadě.

Tzv. „náhodná zajímavost“ se provádí, aby nedocházelo k náhodnému označení pachové konzervy služebním psem. Mezi pachové konzervy, které se budou porovnávat, umístí psovod cvičnou konzervu. Pes načichá pach totožný s cvičnou pachovou konzervou a nesmí reagovat na žádnou z konzerv připravenou k případu. Pokud by pes na připravenou konzervu zareagoval, musí být označená konzerva z procesu porovnávání vyloučena. Optimálně by pes neměl daný den v porovnávání pokračovat. Náhodnou zajímavost lze nazvat také „kalibrací“ využívaného nástroje – zvířete – kdy je odhalena jeho nesoustředěnost či aktuální stav nevhodný pro pachovou komparaci. Pokud pes označí cvičnou pachovou konzervu, je náhodná zajímavost vyloučena. Může začít komparace konzerv vztahujících se k případu.

K porovnávání pachových konzerv může dojít nejdříve po 24 hodinách od sejmutí stopy, srovnávacího vzorku či klamavého vzorku. Časový limit je určen z důvodu rozvinutí a ustálení odorantů v pachové konzervě. Porovnávání začíná úkonem, kdy dá psovod nasát psovi otisk pachové stopy sejmutý na MČ. Záleží pak na každém psovodu, jaký způsob dohledu nad psem volí. Některý psovod zůstává stát na výchozím místě a vyšle psa k řadě pachových konzerv. Jiný psovod obchází jednotlivá stanoviště se psem. Psovod nesmí žádným způsobem ovlivnit chování psa, měl by být mimo jeho zorné pole a neměl by se v průběhu očíhávání konzerv zvukově projevovat ani psa korigovat pomocí vodítka. Úloha psovoda je opět jedním z možných faktorů, který by mohl vést k ovlivnění výsledku. Proto je u těchto osob kladen důraz na školení a speciální zkoušky.

Při identifikaci shodného pachu pes označí vzorek nacvičeným způsobem, většinou zalehnutím. Pes dostane odměnu a následují dvě možnosti, buď se řada nedokončí a psovod přikročí k dalšímu kolu porovnávání se změněným pořadím

pachových konzerv nebo pes očichá i zbylé pachové konzervy v dané řadě. Pořadí pachových konzerv v jednotlivých srovnávacích kolech mění sám psovod, přičemž by měl vyloučit možnost, aby si pes vizuálně zapamatoval nové stanoviště pachové konzervy, kterou označil v předchozím kole.

Psovod motivuje psa pochvalou a odměnou. Odměnu s pochvalou dostává pes také za neoznačení pachové konzervy v tzv. „prázdné řadě“, aby byla vyloučena možnost, že se chce pes psovodu zavděčit označením konzervy, o které třeba není pevně přesvědčen.

Obrázek 6: Nasátí otisku pachové stopy²¹

---

²¹ Interní zdroj Policie ČR.

Obrázek 7: Porovnávání pachových konzerv služebním psem²²

Za kladné pachové porovnání, tedy označení shody srovnávacího vzorku s otiskem pachové stopy, je považován bezchybný výsledek pěti srovnávacích kol.

- pes označí konzervu s pachovou stopou z MČ 3x po sobě, v různě uspořádané řadě konzerv
- pes neoznačí žádnou konzervu (konzerva s pachovou stopou byla vyjmuta z řady a nahrazena klamákem)
- pes ani podruhé neoznačí žádnou pachovou konzervu, protože srovnával tzv. prázdnou řadu bez konzervy s pachovou stopou²³

Znamená pak, že se osoba, jejíž vzorek byl srovnáván, vyskytovala na MČ.

Pokud pes při komparaci neztotožní konzervu s pachovou stopou z MČ se srovnávacím vzorkem, je proces srovnávání opakován. Pes je vycvičen označit pouze takovou konzervu, o které je pevně přesvědčen. Může se stát, že má pachová stopa extrémně nízkou složku genetického základu a pes si při srovnávání není jist, proto ji neoznačí. Pokud pes dvakrát za sebou neoznačí konzervu s otiskem pachové stopy, je

---

²² Interní zdroj Policie ČR.

²³ Interní zdroj Policie ČR.

výsledek označen jako negativní porovnání. To ovšem nevylučuje, že osoba, jejíž pachový vzorek byl s pachovou stopou srovnáván, byla přítomna na MČ.

Také komparační část MPI musí být zaprotokolována. Protokol obsahuje identifikační náležitosti o psovodovi i psovi, informace o fyzikálních podmínkách a průběhu komparace a tzv. **odborné vyjádření**, které shrnuje výsledky zkoumání (viz. Příloha I).

4.4 Moderní výzkumy

Ing. Ludvík Pinc, Ph.D. bývalý psovod a současný vedoucí Centra pro výzkum chování psů při České zemědělské univerzitě v Praze uvedl: „Kriminalistická odorologie a konkrétně MPI je jeden z hlavních výzkumných směrů centra v současné době.“²⁴ Experimenty, které byly provedeny Českou zemědělskou univerzitou v Praze ve spolupráci s Kriminalistickým ústavem Praha dokázaly, že speciálně vycvičení psi Policie ČR jsou schopni rozlišit tělesný pach jednovaječných dvojčat, a to i v případě, že žijí ve stejném prostředí a jedí stejnou stravu.²⁵ Byla tak vyvrácena hypotéza českých i zahraničních kritiků MPI, která zmiňovala právě možnost záměny pachů identických dvojčat. K odlišnému výsledku experimentů došlo s největší pravděpodobností v důsledku rozdílné úrovně a efektivity výcviku psů.²⁶

Další významný vědecký výzkum uskutečněný Českou zemědělskou univerzitou v Praze ve spolupráci s Výcvikovým střediskem psovodů a služebních psů Plzeň- Bílá Hora potvrdil, že speciálně vycvičený pes je schopen s jistotou identifikovat tělesný pach i poté, co byl vystaven extrémním podmínkám, jako je teplota o výši 900 °C.

---

²⁴ *Na plovárně, Ludvík Pinc [online]. 17. září 2014. [cit. 2015-09-15] Dostupné také z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1093836883-na-plovarne/214522160100006-na-plovarne-s-ludvikem-pincem/titulky>>.*

²⁵ PINC, L., BARTOŠ, L. a kol. *Schopnost psů rozlišit individuální pachy monozygotických dvojčat.* [online] Praha : Česká zemědělská univerzita, 2007. [cit. 2015-09-15] Dostupné z www: <http://www.dvojcata-asociace.cz/wp-content/uploads/2012/03/L.Pinc_.pdf>.

²⁶ PINC, L., BARTOŠ, L. a kol. *Schopnost psů rozlišit individuální pachy monozygotických dvojčat.* [online] Praha : Česká zemědělská univerzita, 2007. [cit. 2015-09-15] Dostupné z www: <http://www.dvojcata-asociace.cz/wp-content/uploads/2012/03/L.Pinc_.pdf>.

„Pachy vystavené do teploty 900 °C identifikovali všichni psi, o teplotě 900 °C jen někteří psi a pachy vystavené teplotě 1000 °C již nebyli psi schopni ztotožnit.“²⁷

Tyto poznatky potvrzují účinnost MPI i za určitých nestandardních okolností. Stále však neexistují metody, které by vědecky prokázaly bezchybnost a přesný proces čichové identifikace pachu psem. Tato část zůstává v rovinách empirických.

---

²⁷ SANTARIOVÁ, M., PINC, L. a kol. Schopnost psů, speciálně cvičených na metodu pachové identifikace detekovat lidské pachy, poté co byly vystaveny vysokým teplotám. In: 38. *Etologická konference*. Kostelec nad Černými lesy, 2011, s. 59. [cit. 2015-11-19] Dostupné také z WWW: <<http://www.csets.sk/konf2011/dokumenty/sbornik38.pdf>>.

5 Plemena psů využitelná pro metodu pachové identifikace

Pro metodu pachové identifikace je třeba zvolit vhodné plemeno psa. V České republice provádí pachovou komparaci téměř výhradně němečtí ovčáci. Toto plemeno má nejen vyzrálý čichový aparát, ale také splňuje požadavky na vhodné charakterové rysy. Platí, že jsou pro individuální identifikaci člověka preferované feny, které jsou všeobecně poslušnější, snaživější a více empatické. Jejich čichový a nervový aparát navíc nereflektuje tak zásadně rušivý vliv, jakým je jiná hárající fena, na který by pes zcela jistě reagoval, a vyhodnocení by bylo zjevně zkresleno. Vybraná fena musí mít především následující vlastnosti:

- a) dostatek čichových receptorů
- b) psychickou stálost (stabilitu)
- c) pracovitost
- d) snadnou motivaci
- e) výdrž
- f) dobrou zdravotní kondici

Volba plemene je v základu dána počty a kvalitou jeho čichových receptorů. Čich téměř každého zdravého psa je natolik citlivý, že je schopen rozeznat zhruba 3 miliony různých pachů, zatímco speciálně cvičený pes v ideálních podmínkách rozezná 8 až 10 milionů pachů.²⁸ Takto vycvičený pes (fena) je schopen porovnávat lidské, velice složité a vyvíjející se pachové směsi. S přidáním vhodných povahových vlastností má kriminalistika spolehlivý nástroj pro MPI. Využívání cvičených psů v kriminalistické olfaktorice je tedy založeno na vyzrálé fyziologii čichového ústrojí psa, na psí inteligenci a také na určitých behaviorálních principech vlastních tomuto živočišnému druhu.

---

²⁸ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7 s.74-76.

5.1 Vlastnosti plemen psů vhodných pro metodu pachové identifikace

Pach člověka není pro psa příliš významný podnět, k vykonávání komparace pachových konzerv musí být pes vycvičen postupnými kroky a speciální výchovou. Využívají a prohlubují se určité dovednosti a inteligenční schopnosti daného plemena tak, aby bylo docíleno maximální spolehlivosti pachové identifikace. Na základě zkoumání inteligence u lidí vytvořil kanadský profesor psychologie Stanley Coren testy psí inteligence. Inteligenci vydefinoval jako soubor mentálních schopností, které jsou u každého jedince různé, lze je nazývat také mnohonásobnou inteligencí.²⁹ Pak se hovoří o inteligenci:

- A) Prostorové
- B) Pohybové
- C) Intrapersonální
- D) Interpersonální
- E) Hudební
- F) Logicko-matematická
- G) Jazyková

A) Prostorová inteligence umožňuje psům zafixovat v paměti uspořádání okolního světa, umístění objektů a jejich vztahy. Studie dokázaly, že si pes tvoří mentální mapu okolí a pamatuje si umístění subjektů podle vztahu k určitým orientačním bodům. Tato schopnost je významná u služebních psů určených pro terénní práce, pro MPI je typická relativní neměnnost prostředí, ve kterém pes pracuje. Právě aby nedocházelo k jeho rozptylování a narušení prostorové mapy.

---

²⁹ COREN, S. *The Intelligence of Dogs*. New York: Free Press, 2006. 299 s. ISBN-13: 978-0-7432-8087-7 s. 85.

- B) Pohybová inteligence zahrnuje dovednost výborně kontrolovat a koordinovat pohyby. Z pohledu pachové identifikace není tato schopnost nijak zvlášť rozvíjena, s ohledem na provádění činnosti ve vnitřním, omezeném a relativně stálém prostředí.
- C) Intrapersonální inteligence neboli sebeuvědomění, znalost vlastních kapacit a limitů, je pro provádění MPI významným charakterovým rysem. Patří sem i touha po seberealizaci a radost z úspěchu. Je to patrně jedna z klíčových vlastností, která motivuje psy k činnosti, která by se mohla zdát nezábavná a nepodnětná. Nadšení pro hru, radost z výsledku a pochvaly jsou důvody, proč pes vykonává stejnou činnost pachové identifikace, se stejným psovodem a ve stejné místnosti s neutuchající dychtivostí.³⁰
- D) Interpersonální inteligence odráží sociální schopnosti, dovednost odhadnout roli podřízeného, nadřízeného a další vztahy ve smečce. Dokáže tedy respektovat psovoda a plnit jeho přání či rozkazy. Sociální inteligence je zároveň základem pro komunikaci a výměnu informací mezi člověkem a psem. Jsou to předpoklady důležité pro všechny služební psy bez ohledu na specializaci.
- E) Zatímco jsou dosud popsané dimenze psí inteligence zřejmé, jiné rozměry jsou hůře ověřitelné a sporné. První z nich je hudební inteligence. Výzkumy prokázaly, že psi reagují různě na různé hudební styly, mají různé hudební preference.³¹ Dále je ověřeno, že psi slyší lépe než člověk, rozeznávají více tónů a slyší širší frekvenční škálu. Z pohledu olfaktorické komparace jsou tyto schopnosti nevýznamné, zvuky by psa při porovnávání neměly rušit ani nijak ovlivňovat.
- F) Logicko-matematická inteligence představuje u lidí schopnost řešit problémy pomocí matematických postupů, používat vědecké metody. Psí logicko-matematická inteligence je modifikována, neboť psi nedokážou abstraktně myslet. Používají racionální úvahy při řešení nových situací, ale při zvažování vztahů s ohledem na množství či velikost jsou jejich dovednosti značně omezeny. U

---

³⁰ STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7 s. 155.

³¹ COREN, S. *The Intelligence of Dogs*. New York: Free Press, 2006. 299 s. ISBN-13: 978-0-7432-8087-7 s. 90.

malých předmětů si pes udrží přehled do maximálního počtu pěti věcí.³² Z těchto předpokladů se také vychází při komparační fázi MPI, kdy je v řadě umístěno vždy sedm pachových konzerv. Aby se vyloučila možnost ovlivnění výsledků logickým uvažováním.

G) Jazyková inteligence je velice důležitou součástí psích schopností, a to z pohledu komunikace. Jde o schopnost psa porozumět lidskému chování a požadavkům, proto Coren tuto kategorii označuje také receptivní jazykovou inteligencí. Sestavil dokonce slovník výrazů a slovních spojení, kterým jeho pes rozumí a reaguje na ně určitým chováním. Díky receptivní jazykové inteligenci pes rozumí i řadě gest a signálů, které mohou slova zcela nahradit nebo je doprovodit a zpřesnit. Psychologové Julia Fischerová a Max Planck z Institutu evoluční antropologie v Lipsku prokázali, že pes chápe až 200 slovních výrazů.³³ Je to jeden z nejdůležitějších předpokladů k vycvičení služebního psa tak, aby reagoval přesně a požadovaným způsobem na standardizované povely psovoda.

Kromě inteligence se po vybraných fenách požaduje, aby disponovaly i následujícími charakterovými vlastnostmi:

- a) poslušnost
- b) vytrvalost
- c) podřízenost při zachování dostatečné samostatnosti
- d) aktivní přístup k řešení problému

Mohlo by se zdát, že psi s nejvyšší inteligencí a s nejvyšší úrovní učení a řešení problémů, jsou psi nejvhodnější pro služební, resp. policejní praxi. Policejní praxe však ukazuje, že právě tyto psi (feny) nechtějí následovat povely psovoda a celkový výcvik k poslušnosti je složitější. Psi s průměrnou inteligencí, kteří absolvovali správně vedený výcvik, provádí požadovanou práci velice dobře a zvládají i náročné úkoly. Platí poznatek, že pes, který dokáže pracovat efektivně pod vedením člověka, má dostatek

³²COREN, S. *The Intelligence of Dogs*. New York: Free Press, 2006. 299 s. ISBN-13: 978-0-7432-8087-7 s. 93 – 94.

³³COREN, S. *The Intelligence of Dogs*. New York: Free Press, 2006. 299 s. ISBN-13: 978-0-7432-8087-7 s. 105.

inteligence na to, aby pochopil, jaké chování se od něj očekává, když obdrží konkrétní příkaz. Co je ale důležitější, je touha konkrétního jedince řešit problémy a vykonávat činnost ve prospěch lidského vůdce. Vybraný jedinec pro tuto činnost musí být také dostatečně vytrvalý, aby dokázal udržet pozornost po celou dobu řešení úkolu a to i v případě, že se mu nedaří. Jestliže není první reakce na příkaz odměněna, musí být pes dostatečně flexibilní, aby se pokusil o jinou strategii a neopakoval pouze předchozí špatnou odpověď. U toho nesmí podlehnout frustraci. V neposlední řadě potřebuje silnou mentální kontrolu, aby si udržel koncentraci a nenechal se rozptýlit jinými činnostmi, pachy, zvuky. Zmíněné dovednosti a schopnosti shrnuje definice poslušnosti a tzv. pracovní inteligence.

Stanley Coren ve své publikaci „The Intelligence of Dogs“ uvádí také výsledky zkoumání a hodnocení 140 psích plemen z pohledu poslušnosti a pracovní inteligence, tedy klíčových bodů pro výchovu a vycvičení služebního psa. Vytvořil tak všeobecně uznávané řazení s názvem „Ranking of dogs for obedience and working intelligence“ (Pořadí plemen v poslušnosti a pracovní inteligenci).³⁴

Jednotlivá plemena se umístila na žebříčku od 1 do 79, přičemž nejvíce plemen se pohybovalo ve středu stupnice, jejich poslušnost i inteligence dosahovala průměrnosti. První místo zaujala border kolie, na druhém se umístil pudl a třetí nejlepší výsledky prokázal německý ovčák. Poslušnost a pracovní inteligence německého ovčáka, spolu s vynikajícím čichem, předurčují toto plemeno k využití při MPI.

5.2 Výchova a výcvik

Aby se pes stal služebním certifikovaným psem ke speciálním pachovým pracím, konkrétně k využití při pachové komparaci, musí nejen oplývat potřebnými povahovými a fyzickými vlastnostmi, musí také projít výchovou, která jej formuje od útlého štěněčího věku, a zvládnout náročný výcvik. Proto psůvodi specializovaní na MPI tolik dbají na správný výběr štěněte, do kterého investují nejen finanční náklady, ale i spoustu energie a emočních vazeb. Často psůvodi vybírají jedince mezi staršími

---

³⁴ COREN, S. *The Intelligence of Dogs*. New York: Free Press, 2006. 299 s. ISBN-13: 978-0-7432-8087-7 s. 192.

štěňaty, u kterých lze lépe odhadnout osobnostní rysy, odhalit případné vrozené vady a zhodnotit výsledky dosavadní výchovy. Správný výběr štěněte je prvním krokem k získání neomylného nástroje pachové identifikace, následuje výchova a speciální výcvik. Pokud se podaří všechny tyto kroky úspěšně zvládnout, přichází na specializované středisko certifikovaný pes, který svou služební činnost vykonává v průměru 8 let.

Výchova štěněte představuje jakési položení základů, na kterých se dále staví a které umožňují další rozvoj psa ke služební činnosti. Proto by měly být dostatečně pevné. Výchova služebního psa obsahuje kromě klasické socializace (hygienické a stravovací návyky, základní pravidla) také bezpodmínečný respekt k vůdci smečky (cvičiteli) a celou řadu pravidel a hranic, co pes smí a co nikoliv. Měla by rozvíjet povahové vlastnosti štěněte a být dobrým základem pro nadcházející výcvik. Při výchově psů pro pachovou identifikaci by se měly fyzické tresty objevovat jen velmi zřídka. Výchova s užitím donucování může vést ke zbrklosti psa a k tendenci se zavděčit.

Nutnou součástí výchovy jsou hry, udržování tělesné kondice i psychické odolnosti. Pachová komparace je poměrně jednotvárná činnost v uzavřeném prostoru, jež je psychicky náročná. Tělesná, zdravotní i psychická kondice je u těchto psů specialistů obzvláště důležitá.

Psi určené pro MPI vyžadují jeden z nejnáročnějších **výcviků**. Kromě základního a všeobecného výcviku, při nichž lze využít např. tah vodítka či tlak ruky, musí pes absolvovat specializovaný kurz k pachovým pracím. K tomuto výcviku je třeba využití především vrozeného chování a podmíněných reflexů zvířete. Tím jsou kladeny nároky na postupné zvyšování složitosti úkolů a také na znalosti a zkušenosti cvičitele.

Výcvik psa k MPI sestává:

- ze základního výcviku (např. přivolání, aport, sedni, lehni, štěkání na povel)
- z výcviku všeobecného (např. stopování, překonávání překážek, vyslání vpřed, přerušování nežádoucí činnosti)

- z výcviku speciálního (3 měsíce vtiskávání pachů a postupů při pachové komparaci, další 3 měsíce se snižuje hranice pachu v pachovém pozadí)

Se speciálním olfaktorickým výcvikem lze začít již ve věku třech měsíců, pokud již pes splnil všeobecný výcvik a respektuje povely ovladatelnosti. Dlouholeté policejní zkušenosti však potvrzují, že jsou ideální fenky starší 18 měsíců. Jejich psychika je vyzrálejší, s ohledem na vrozené vady kyčelních kloubů u německých ovčáků jsou tyto vady lépe zřetelné při rentgenové kontrole a v tomto věku se lépe odhadují předpoklady pro speciální výcvik při vstupních prohlídkách. Každého psa (fenku) totiž před výcvikem posuzují zkušební psovodi, sledují jeho chování ve čtyřech různých prostředích. Když se přistupuje k olfaktorickému výcviku u mladšího štěněte, pravděpodobnost úspěšného dokončení a následné aplikaci v praxi je nižší. Ať už se později mohou objevit zdravotní komplikace, nebo se projeví, že fena nedisponuje požadovanými vlastnostmi.

Olfaktorický výcvik je rozdělen do pěti etap, přičemž se jeho náročnost stupňuje. K následující fázi lze přistoupit až po bezchybném plnění fáze stávající.

1. Seznámení se stanovišti: Pes se nejdříve seznamuje s řadou pachových konzerv, resp. sklenic, které většinou obsahují pamlsky.
2. Vyhledávání pamlsků: Pes začíná vyhledávat pamlsky v řadě sklenic, resp. stanovišť, a učí se je označovat požadovaným způsobem (zalehnutím).
3. Vyhledávání pachu psovoda mezi prázdnými konzervami: Pes se učí vyhledat a označit pachovou konzervu s pachem psovoda. V této etapě obsahují ostatní stanoviště konzervy sterilní, bez pachu.
4. Vyhledávání pachu psovoda mezi konzervami s pachy cizích osob: Pes vyhledává a označuje pachové konzervu s pachem psovoda. Ostatní stanoviště obsahují konzervy s pachy cizích osob.
5. Identifikace pachu libovolné osoby: V konečné fázi pes načichává pachový vzorek cizí osoby a vyhledává shodný pach v řadě konzerv, které obsahují pachy libovolných osob. Trénuje také tzv. „prázdnou řadu“, kdy pachové konzervy neobsahují srovnávaný vzorek.

Obrázek 8: Kóje pro olfaktorickou komparaci Plzeň - Bíla Hora³⁵

Obrázek 9: Výcvik k vyhledávání pamlsků³⁶

³⁵ Interní zdroj Policie ČR.

³⁶ MVČR. *Drsné ohýnky, TOL a huňatí čičači*. [online]. © 2015 Dostupné z WWW: <
<http://www.mvcr.cz/mvcren/article/drsne-ohynky-tol-a-hunati-cichaci.aspx>>.

Obrázek 10: Označení shodného pachu zalehnutím a následná odměna³⁷

Významná úloha psovoda při výcviku je motivace psa. Psovod nešetří pochvalou a podává za odměnu pamlsky ve formě masa, psího sucharu apod. dle preferencí konkrétního jedince. Pamlsky bývají v malých kouscích, aby se pes rychle nenasytil a nezdržoval se dlouhým žvýkáním. Psovod psa odměňuje i v případě, že pes neoznačí v prázdné řadě žádné stanoviště. Pes si tak zvyká, že není vždy nutné označit některou z pachových konzerv, aby byl pochválen. Psovod má motivací docílit dobrovolné a bezchybné plnění pokynů a povelů. O to těžší je jeho úloha, že musí svého psa dovést k naprosté samostatnosti při vykonávání úkolů. Během pachové komparace nesmí být pes ničím a nikým ovlivňován a jediným podnětem musí být vlastní hledání shodného pachu.

Pokud pes splní specializovaný kurz a závěrečné zkoušky, obdrží certifikaci, která ho opravňuje provádět pachovou komparaci. Certifikace se musí obnovovat každý rok. Psovod rovněž prochází kurzem a přezkoušením a získává certifikaci. Následně může vést pachovou identifikaci ve specializovaném policejním středisku, pouze však se psem, se kterým certifikaci získal.

Psů vycvičených k MPI je v České republice zhruba 50. Jediným českým střediskem zaměřeným na tento výcvik je v Plzni - Bílé hoře. Středisko původně sloužilo k výcviku služebních psů k ozbrojené ochraně železnic, později pro železniční policii. Po stavebních úpravách nyní disponuje kapacitou 18 lůžek, skladem pachových

---

³⁷ Interní zdroj Policie ČR.

konzerv, cvičnou kóji, sterilizátorem a vším potřebným k výcviku psů k pachové komparaci.³⁸

Specializované policejní středisko pro MPI získává štěňata zdarma z chovné stanice policejního prezidia. Občas koupí štěně od menších soukromých chovatelů, cena zvířete se pak pohybuje mezi 20-60 000 Kč, ve stáří 18 měsíců okolo 100 000 Kč. Strava každého štěněte do jednoho roku stáří stojí denně 95 Kč, psa staršího jednoho roku pak 74 Kč na den. Celkové náklady na zázemí a provoz psů specializovaných k pachové komparaci nelze vyčíslit. Jedno středisko má totiž kromě psů k individuální identifikaci osob také desítky psů specializovaných k dalším policejním pracím (vyhledávání drog, mrtvol, výbušnin).

---

³⁸ POLICIE ČR. *Odbor služební kynologie a hipologie*. [online]. © 2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx>>.

6 Kazuistika

Tato část práce představí dva reálné policejní případy, při jejichž vyšetřování byla využita také MPI. Vzhledem k citlivosti dat jsou změněna veškerá jména a názvy, fakta i popis postupů však odpovídají skutečnému průběhu ohledání MČ, odběru pachového vzorku či vzorků a provedení pachové identifikace.

První případ prezentuje situaci, kdy byla potvrzena pachová shoda mezi pachovými vzorky podezřelých osob a otisky pachových stop z MČ. V souvislosti s uvedenými okolnostmi práce nastiňuje možné uplatnění výsledků MPI v trestně-právním řízení.

Druhý případ naopak představuje stav, kdy nebyla potvrzena shoda mezi pachovým vzorkem vytipované osoby a otiskem pachových stop z MČ. Práce shrnuje možné důvody, které mohly přispět k negativnímu výsledku identifikace a uvádí závěr, se kterým OČTR při vyšetřování tohoto policejního případu dále pracovaly.

6.1 Vloupání do výkupny barevných kovů

Dne 20.4.2015 oznámil v 22,30 hod na lince 158 pan Jiří K., že pracuje jako noční hlídač u firmy Metalcollect v obci Velká Dobrá, okr. Příbram. V oznámení uvedl, že dnešního dne ve 22,15 hod uviděl na monitorech kamerového systému pohyb neznámých osob a při obhlídce areálu firmy zjistil, že u objektu označeného jako C2 jsou otevřeny vstupní dveře, u jedné z kójí je vypáčen zámek dveří, a že odtud pachatelé odcizili část uložených zbytků barevných kovů. Oznamovatel byl operátorem poučen o tom, aby na MČ nevstupoval, na nic nesahal ani nic nepřenášel a vyčkal do příjezdu hlídky policie.

A) Ohledání MČ

Hlídka Policie ČR z Obvodního oddělení Příbram (dále jen OOP Příbram) se dostavila na MČ ve 23,00 hod. Po ztotožnění oznamovatele – noční ostrahy objektu – hlídka zjistila, že se oznámení zakládá na pravdě a že se v objektu nenachází kromě

hlídače jiný zaměstnanec či osoba. Hlídač dále uvedl, že na monitoru kamerového systému zaznamenal pohyb čtyř osob, u budovy C2, proto se na dané místo vydal. Viděl osoby utíkat směrem k poli, které s budovou C2 bezprostředně sousedí. Pachatelé pak překonali oplocení a ztratily se ve tmě. Následně zjistil, že je kóje v budově C2, kde se nacházely barevné kovy, poloprázdna.

Hlídka přistoupila k ohledání MČ, které bylo provedeno tzv. kombinovaným ohledáním, kdy bylo MČ z důvodu členitosti terénu rozděleno do sektorů a v těchto sektorech byl kombinován koncentrický (spirálovitě od okraje sektoru směrem ke středu) a excentrický (spirálovitě od středu sektoru směrem k jeho okraji) způsob ohledání. Ohledáním bylo zjištěno, že pachatelé pronikli do objektu přes oplocení ze sousedního pole. Dále hlídka zjistila, že na cestě kudy pachatelé objekt opustili, cca 5 metrů od oplocení, leží v poli čtyři jutové pytle, ze kterých vyčnívají kusy kovů.

Vzhledem k těmto skutečnostem byl přivolán kriminalistický technik Policie ČR, který se na MČ dostavil ve 00,35 hod, a psovod Policie ČR se stopařským psem, který byl na MČ ve 00,50 hod. Technik pořídil fotodokumentaci, označil pytle jako věcná stopa č. 1 až 4 a zajistil otisky pachových stop (dále jen OPS) z každého pytle, jež byly označeny jako pachová stopa č. 5 až 8. Vzhledem k čerstvosti stop byly pachové stopy sejmuty po 30 minutách od založení. Při zajišťování OPS byla naměřena teplota +3°C, zemina byla suchá, bez viditelných otisků bot. Pátrací pes udržel stopu až na okraj pole sousedícího s vyloupeným objektem (cca 300 m od oplocení objektu), kde se stopa ztratila, a nebylo možné určit následující směr útěku pachatelů. Hlídce ani technikovi se další stopy na MČ nepodařily zajistit.

B) Vytipování podezřelé osoby

Firma Metalcollect čelila již v minulosti útokům s cílem odcizit uskladněný materiál, proto je celý objekt řádně osvětlen po celou noc a kromě hlídacích služeb ji střeží také kamerový systém. Záznam kamerového systému přinesl relativně kvalitní obraz pachatelů. Vyšetřovatel případu vytipoval jako podezřelé osoby čtyři recidivisty, kteří jsou nezaměstnaní, drogově závislí a páchají v daném okrese trestnou činností různého druhu. Následující den byly postupně všechny čtyři osoby zadrženy a

převezeny na OOP Příbram, kde byly nejdříve vyzvány k odběru srovnávacího pachového vzorku a následně vyslechnuty.

C) Odběr srovnávacího pachového vzorku

Odběr srovnávacího pachového vzorku (dále jen PVO) se uskutečnil dne 21.4.2015 ve 13,15 hod na OOP Příbram v budově s označením Gama, která je oddělena od kanceláří výjezdových hlídek a kriminalistických techniků, konkrétně ve 3. patře v místnosti č. 301. Odběr provedl proškolený policista mužského pohlaví, jako všichni podezřelí. K odběru přicházeli podezřelí postupně, každý PVO byl sejmut z levého boku za dodržení všech zásad a použití stanovených sterilních materiálů. Podezřelý měl ARATEX na těle vždy 30 minut. Rušivé vlivy na kvalitu PVO nebyly ani v jednom případě zjištěny. Zajištěné vzorky byly označeny, bylo jim přiřazeno evidenční číslo 326-329, byly zaplombovány a odeslány spolu s OPS ev. č. 947/ 5-8 k provedení odborného zkoumání v oboru MPI do specializovaného kynologického střediska Policie ČR.

D) Provedení pachové identifikace

OPS a PVO byly do střediska MPI doručeny dne 28.4.2015. Pachovou identifikaci učinil psovod Kamil H. se psem Nerem evidenční číslo 74855 dne 10. 5.2015.

Jak je v Protokolu o provedení pachové identifikace uvedeno, v tento den byla ve srovnávací kóji naměřena teplota +19°C a vlhkost vzduchu 60%. Výsledek náhodné zajímavosti byl negativní, pes Nero mohl přistoupit ke komparaci k případu. Načichávací pachovou konzervou byl postupně PVO ev. č. 326 až PVO ev. č. 329. V každé řadě pachových konzerv byly začleněny dvě OPS. Pes vždy označil třikrát po sobě obě dvě OPS. Jak je vidět z diagramů (viz. Příloha II), pořadí konzerv v řadě bylo měněno. Pak byla celá řada vyměněna a k pěti novým klamavým vzorkům byly přidány další dvě OPS.

Z diagramů a následného Odborného vyjádření vyplývá tento výsledek pachové identifikace:

Byla potvrzena pachová shoda mezi pachem:

PVO ev. č. 326

PVO ev. č. 327

PVO ev. č. 328

PVO ev. č. 329

a pachem:

OPS ev. č. 947/5

OPS ev. č. 947/6

OPS ev. č. 947/7

OPS ev. č. 947/8

E) Závěrečné vyhodnocení zjištěných faktů k případu

Pachovou komparací bylo zjištěno, že všechny čtyři podezřelé osoby držely nebo se jiným způsobem dostaly do kontaktu s věcnými stopami č. 1 až 4, jutovými pytlí, které byly nalezeny na MČ. Je tedy předpoklad, že se všechny čtyři osoby podílely na trestném činu vyloupení výkupny barevných kovů, a to při přinášení, odnášení, nakládání či chystání jutových pytlů. Díky záznamu z kamerového systému a výpovědi ostrahy bylo rovněž potvrzeno, že se všechny čtyři podezřelé osoby nacházely na MČ, po vyrušení nočním hlídačem ponechaly naplněné pytle v poli nedaleko plotu a utekly. Pod tíhou důkazů se všichni pachatelé přiznali.

6.2 Vloupání do kiosku s rychlým občerstvením

Dne 6.2.2015 v 05,05 hod oznámila na linku 158 majitelka kiosku s rychlým občerstvením, že byla její provozovna s názvem Forte v ulici Krátká, č. p. 52, Příbram II. přes noc vykradena. Majitelka byla instruována, aby do provozovny nechodila, na nic nesahala, ani s ničím nemanipulovala.

A) Ohledání MČ

Na místo byla vyslána hlídka OOP Příbram, která se na MČ dostavila v 05,15 hod. Po prvním ohledání MČ hlídka zjistila, že bylo vypáčeno cylindrické uzamykání dveří, čímž se pachatel dostal do kiosku, kde násilně otevřel pokladnu a odcizil veškerou hotovost. Dle slov majitelky zde byla tržba za poslední 3 dny, která činila téměř 40 000 Kč. Proto byl k ohledání MČ přizván kriminalistický technik, který na MČ dorazil v 05,40 hod.

Ohledání MČ bylo provedeno koncentricky, směrem od okraje vytyčeného okolí směrem k MČ. Bylo sucho, bez sněhu, teplota -2°C. Žádný svědek vloupání nebyl zjištěn.

Na MČ byly zajištěny celkem čtyři stopy, dvě mechanoskopické a dvě pachové. Na vypáčené cylindrické vložce byla zajištěna vnější mechanoskopická stopa číslo 1 s viditelným vrypem a vnitřní mechanická stopa číslo 2. Dále byly zajištěny dvě pachové stopy, číslo 3 a 4.

Technik založil OPS č. 3 na vypáčené vysunovací zásuvce pokladny, odkud byla odcizena hotovost. OPS č. 4 technik založil v místě pod pokladnou, konkrétně na podlaze, kde pachatel zřejmě při páčení pokladny a odcizování hotovosti stál. Vzhledem k tomu, že k vloupání mohlo dojít kdykoliv mezi 20. hodinou večerní (od uzavření kiosku) a 5. hodinou ranní následujícího dne, kdy bylo vloupání zjištěno, byla doba fixace pachové stopy stanovena na 1 hodinu. Po uplynutí doby působení kriminalistický technik pachovou stopu zajistil stanoveným způsobem, za pomoci k tomu určených sterilních prostředků. Konzervy s OPS označil a vložil do speciálního kriminalistického boxu na pachové konzervy, který následně zaplomboval.

Uvnitř kiosku, kde technik zajistil obě OPS, byla naměřena teplota +16°C. V prostředí kiosku byl znatelný pach přepáleného oleje a na servírovacím pultu a podlaze byly viditelné známky mastnoty. Technik také zaprotokoloval, že se na servírovacím pultu a na podlaze pod ním nacházelo menší množství rozsypaného koření. Pořízená fotodokumentace dokládá, že servírovací pult je vzdálen od pokladny cca 1,5 metru.

B) Vytipování podezřelé osoby

V okrese Příbrami došlo v období od října 2014 do 6. února 2015 k pěti vloupání do provozoven s rychlým občerstvením a trafik, provedeným obdobným způsobem jako vloupání do kiosku Forte. Policejní vyšetřovatel z modu operandi vytipoval osobu možného pachatele, Františka P., jež byl v minulosti soudně trestaný za výtržnictví a v současné době je trestně stíháný ze spáchání výše uvedených pěti vloupání. František P. - nezaměstnaný, hlášený na Obecním úřadě Karlov – se zdržoval v okolí restaurace u vlakového nádraží v Příbrami. Zde byl také policisty OOP Příbram zastížen dne 7.2.2015 v 15,20 hod s velkým množstvím peněz. Protože byl na policisty hrubý a nespolupracoval při policejním šetření, byl zadržen a eskortován do cely předběžného zadržení. Zde byl vyzván k podstoupení odběru srovnávacího vzorku.

C) Odběr srovnávacího pachového vzorku

František P. se k odběru srovnávacího pachového vzorku dostavil dobrovolně dne 7.2.2015 v 16,40 hod do budovy OOP Příbram označené Gama, do 3. patra, místnosti č. 303. Tato budova je oddělena od kanceláří kriminalistických techniků, výjezdových skupin i vyšetřovatelů trestných činů, aby nedošlo k zavlečení pachů policistů činných na MČ. Odběr provedl proškolený policista mužského pohlaví, nrap. J.M. Za použití latexových rukavic a pinzety přitiskl Františku P. sterilní absorpční látku ARATEX na levý bok, kde jej ponechal 30 minut. Po uplynutí fixační doby pinzetou přenesl ARATEX s pachem podezřelého do sterilní pachové konzervy, jež uzavřel a řádně označil. Zaprotokoloval, že si není vědom žádného rušivého vlivu na kvalitu PVO. Podezřelý František P. byl následně vyslechnut a propuštěn na svobodu, k ničemu se nepřiznal ani neposkytl relevantní informace k vyloupení kiosku Forte.

OPS a PVO byly následně odeslány do specializovaného kynologického střediska Policie ČR k provedení odborného zkoumání v oboru MPI.

D) Provedení pachové identifikace

Specializované kynologické středisko policie ČR obdrželo OPS a PVO dne 11.2.2015. OPS č. 3 zde přiřadili evidenční číslo 621/3, OPS č. 4 evidenční číslo 621/4, PVO bylo podrobeno zkoumání pod ev. č. 191. Odborné zkoumání provedl psovod Josef S. se psem Šarykem evidenční číslo 76005 dne 20.2.2015. Ve srovnávací kóji byla naměřena teplota +18°C a vlhkost vzduchu 68%. Vzhledem k negativnímu výsledku náhodné zajímavosti mohl pes Šaryk začít s pachovou komparací k případu Vloupání do kiosku s rychlým občerstvením Forte.

Pes načichal pachovou konzervu s PVO ev. č. 191 a následně prošel řadu 7 pachových konzerv, kde se na stanovišti č. 6 nacházel OPS ev. č. 621/3. Ani jednu ze stanovišť pes neoznačil, nenašel shodu. Psovod tedy řadu přeskládal a konzervu s OPS ev. č. 621/3 umístil na stanoviště č. 2. Pes prošel řadou, aniž by jakoukoliv pachovou konzervu označil. Pes dvakrát po sobě neoznačil shodu, výsledek komparace je považován za negativní.

Následně psovod vyměnil řadu 6 klamavých pachových konzerv a na stanoviště č. 4 umístil OPS ev. č. 621/4. Pes načichal PVO ev. č. 191 a prošel celou řadu, aniž by označil shodu. Psovod řadu přeskládal, OPS ev. č. 621/4 se nyní nacházela na posledním, sedmém stanovišti. Pes očichal všechna stanoviště, aniž by některé označil. Výsledek zkoumání byl označen za negativní – shoda nebyla potvrzena. Diagram pachové identifikace je uveden v příloze č. III.

Odborné vyjádření shrnuje výsledky provedení pachové identifikace:

Nebyla potvrzena shoda mezi pachem:

PVO ev. č. 191

a pachem:

OPS ev. č. 621/3

OPS ev. č. 621/4

E) Závěrečné vyhodnocení zjištěných faktů k případu

Za pomoci MPI bylo zjištěno, že se srovnávací vzorek podezřelé osoby neshoduje s pachovou stopou z MČ. Vyšetřující kriminalisté nyní museli vzít v potaz dvě varianty:

- a) Podezřelá osoba nebyla na MČ přítomna, tudíž není pachatelem vloupání
- b) Podezřelá osoba byla na MČ přítomna, mohla spáchat vloupání, jen se nepodařilo tuto skutečnost prokázat pomocí MPI

Kromě varianty, že podezřelá osoba nebyla na MČ, mohlo dojít k neztotožnění pachů z několika důvodů:

- Kriminalistický technik nezajistil dostatečně silnou OPS (zvolil místo bez pachové stopy, zvolil místo se slabou pachovou stopou, vlivem znečištění a mastnoty neproběhla fixace pachu v dostatečné koncentraci, mastnota mohla přenos pachových částic negativně ovlivnit)
- Pachová stopa byla odvětrána (ke vloupání došlo krátce po uzavření stánku ve 20,00 hod, otevřenými dveřmi proudil do kiosku vzduch až do chvíle zjištění daného vloupání v 5,05 hod, čímž pachové stopy odvětraly)
- Vlivem rušivých faktorů nebyl pes schopen identifikovat genetický základ pachu v OPS (vyspané koření, přidružený pach přepáleného oleje, přidružený pach žluklého oleje)

Vloupání do kiosku Forte bylo provedeno totožným způsobem jako předchozích pět vloupání do kiosků a trafik, což potvrdila také mechanoskopická expertiza stopy č. 1 a č. 2 z vypáčené cylindrické vložky. Za pět zmíněných vloupání byl František P. trestně stíhán, neboť na tamních MČ zanechal kromě jiných také stopy daktyloskopické či stopy DNA. V případě Vloupání do kiosku Forte byl pan František P. veden stále jako podezřelá osoba.

7 Závěr

Práce přináší ucelený obraz problematiky MPI a jejích jednotlivých částí, respektive úkonů. Informace jsou navíc zasazeny do historického kontextu, který popisuje nejdůležitější mezníky a standardy, jež zásadním způsobem přispěly ke zkvalitnění metody a posunu k její současné podobě. Vzhledem k tomu, že byly v době zpracovávání této práce připravovány legislativní změny a úpravy v postupech MPI, dočkáme se možná brzy dalšího mezníku v historii této metody. Z důvodu probíhajících pilotních projektů a zpracovávání návrhů od odborníků z kriminalistické i kynologické praxe, nejsou tyto změny a úpravy prozatím zveřejněny. Věřím, že se mezi nimi objeví také některá doporučení, jež vyvozují na základě analýzy odborné literatury, výsledků expertizního zkoumání, přímého pozorování i syntézy poznatků od policejních kynologů, kriminalistických techniků a vyšetřovatelů. Existují totiž úpravy postupů, které mohou vést k celkovému zkvalitnění úkonů MPI. Jak je však dále uvedeno, z podstaty pachů a potažmo pachových stop, jejich přenositelnosti a latentnosti nelze v současných technických, technologických a legislativních podmínkách zcela vyloučit zkreslení výsledků MPI a tím je uznat za přímý důkaz.

Oponenti MPI zpochybňují její výsledky především kvůli:

- možnému zavlečení tělesného pachu technika ohledávajícího MČ, popř. jiné osoby činné ve vyšetřování trestného činu
- subjektivitě výsledků pachové komparace policejním psem
- možnému ovlivnění psa psovodem

Stanovené postupy a určené prostředky při vyhledávání, zajišťování a fixaci pachových stop a také při zajišťování a fixaci srovnávacího pachového vzorku předcházejí v maximální možné míře zavlečení cizího tělesného pachu. S ohledem na nepřetržité odlučování kožních buněk a vylučování kožního mazu toto nelze zcela vyloučit, proto je striktně dodržováno pravidlo, že technici a kriminalisté z MČ se neúčastní dalších úkonů MPI. Stejně tak proškolený policista odebírající pachový vzorek podezřelé osobě není dále činný v rámci jednoho případu. Samo zavlečení dalšího tělesného pachu ještě neznamena znehodnocení pachové stopy. Pes hledá shodu

pachu mezi vzorkem a pachovou stopou. Tělesný pach, který se nachází pouze ve vzorku nebo v pachové stopě, pes neztotožní. Je to obdobné, jako když je pachová stopa sejmuta z veřejného místa. Pes ve směsici pachů vyhledá pouze pach shodný s načichávaným vzorkem. Legislativní úprava v Rusku umožňuje zcela jiný postup fixace pachové stopy. Zajišťují se zde celé předměty, z nichž poté technici dusíkem vytahují a filtrují jednotlivé pachy. Pes následně srovnává přefiltrovaný pach bez pachového pozadí. Možnost zavlečení dalších pachů je tedy eliminována v maximální možné míře. Často však dochází ke znehodnocení zajištěných předmětů (např. rozřezání automobilu), což je v souladu s tamní legislativou. Česká legislativní úprava by musela projít natolik zásadními změnami, že je tento postup nemožné využít v českém prostředí.

Často je za možný faktor zkreslení výsledků MPI považován speciálně vycvičený pes. Již samotný výcvik, kdy je pes odměňován také za neoznačení žádné pachové konzervy v prázdné řadě, dochází k eliminaci potřeby zavděčit se. Experimenty prokázaly bezchybnost pachové identifikace psem, dokonce potvrdily schopnost speciálně vycvičeného psa rozeznat pach identických dvojčat. Náhodná zajímavost a opakování komparace odlaďují případné nejistoty či špatnou formu psa. Také několikanásobné potvrzení shody či zkouška tzv. prázdnou řadou snižují pravděpodobnost mylného výsledku na minimum. Pes při pachové komparaci využívá pouze své krátkodobé čichové paměti. Subjektivita tohoto důkazního prostředku tudíž neznamena nevěrohodnost a v porovnání s výpovědí svědků, založené na dlouhodobé paměti a s možným emotivním ovlivněním, vychází naopak věrohodněji. Pro vícenásobné potvrzení pachové shody je možné zavést opakovanou pachovou komparaci, tedy srovnávání PVO a OPS z jednoho případu dvěma či třemi psy. Pak by byla identifikace jistá. Otázkou však je, zdali bude při opakování komparace koncentrace pachu v PVO a OPS dostatečně silná. Může se stát, že v průběhu prvního srovnávání OPS odvětrá natolik, že druhý či třetí pes již nebude tento pach schopen ztotožnit. Další potíží by mohla být kapacita specializovaných středisek. Vzhledem k nepřehlednému množství pachových stop, jež je týdně do střediska přivezeno k expertiznímu zkoumání, jsou kapacity odborníků a speciálně vycvičených psů již dnes využívány na maximum. Pes je dle mého názoru nástrojem bezchybným, proto považuji pachovou komparaci jedním psem za dostatečnou.

Zaměřil bych se spíše na roli psovoda při pachové komparaci. Z přímého pozorování a analýzy odborné literatury vyplývá, že psovod by teoreticky mohl výsledky pachové komparace ovlivnit. Jednak neexistuje jednotný postup při samotné komparaci, někteří psovodi vysílají k řadě stanovišť psa samotného, někteří psovodi procházejí jednotlivá stanoviště se psem, někteří mají psa „na volno“, někteří na vodítku. A navíc si psovodi zakládají řadu pachových konzerv, vědí tedy, na kterém stanovišti se nachází OPS z MČ. Vzhledem k úzkému poutu mezi psovodem a psem by mohl být pes ovlivněn například náznakem nervozity psovoda, pocitem spěchu u stanovišť s klamavými konzervami, popř. jinými nevědomými, podprahovými signály. Spatřuji také možné riziko v tom, že je pes přítomen, když psovod řadu konzerv přeskládává. Existuje pravděpodobnost, že si pes vizuálně zapamatuje, kam jeho psovod přemístil konzervu, jež před chvílí označil a byl za to pochválen. Tuto otázku by mohl vyřešit jednotný postup, kdy by psovod zůstal na výchozím bodě a psa k řadě konzerv vysílal. Pro zkvalitnění expertizního zkoumání bych také doporučil, aby řadu sestavoval a následně i měnil „pomocník“, nikoliv psovod. Psovod ani pes by změně pořadí pachových konzerv neměli být přítomni. Tak by podle mého názoru byla zaručena naprostá objektivita a tato opatření považuji za zcela nejdůležitější.

Aby se předcházelo sporům či spekulacím v trestním řízení, doporučil bych také zaznamenat každou pachovou komparaci kamerovým systémem. V současné době jsou všechny srovnávací kóje kamerami vybaveny, používají se občas pro vlastní potřebu psovodů, kdy si zpětně rekapituluji postup, popř. jej konzultují. Kamerový záznam v kombinaci s vysíláním psa z výchozího bodu a změna pořadí pachových konzerv pomocníkem bez přítomnosti psa a psovoda jsou dle mého názoru opatření velice významná a zásadní pro důkazní řízení.

Tato doporučení by měla vést ke zkvalitnění MPI z procesního hlediska tak, aby její výsledky byly co nejméně napadnutelné a aby byla maximálně využita její informační hodnota v trestním řízení. Důkaz získaný touto metodou by však měl zůstat v rovině nepřímých důkazních prostředků a měl by být podpořen dalšími byť nepřímými důkazními prostředky. Měly by být také brány v potaz další okolnosti a specifika konkrétního případu, např. kde byly pachové stopy zajištěny (soukromý byt či veřejně přístupné místo, suché čisté prostředí či místo znečištěné), kolik pachových stop bylo na MČ zajištěno a další fakta. Zároveň však zdůrazňuji, že v případě pachových stop platí přísloví méně je více. Kriminální technici by měli snímat OPS pouze z míst,

kde je pravděpodobnost výskytu pachové stopy velice vysoká. Všichni kriminalisté se shodli, že neexistuje snad horší stav vyšetřování případu, jako když není ztotožněna pachová stopa z MČ s pachovým vzorkem od podezřelé osoby. Byť to nedokazuje, že podezřelá osoba nebyla přítomna na MČ, nahrává tato situace obhajobě a vyšetřovatele může svést ze stopy.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. COREN, S. *The Intelligence of Dogs*. New York: Free Press, 2006. 299 s. ISBN-13: 978-0-7432-8087-7.
2. HLAVÁČEK, J., PROTIVINSKÝ, M. *Praktická kriminalistika*. 1. vyd. Praha: Kriminalistická ústav Praha Policie ČR, 2007. 240 s. ISBN – nepřiděleno; původně určeno pro služební potřebu.
3. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vyd. Praha: Nakladatelství C.H.Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-878-9.
4. NETT, A. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Kriminalistický sborník, roč. 35, 1991, č. 6., s. 275-278.
5. STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012. 446 s. ISBN 978-80-7380-409-1.
6. STRAUS, J., KLOUBEK, M. *Kriminalistická odorologie*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7380-238-7.

Elektronické zdroje

1. GROSS, H., ADAM, J., ADAM, J. C. *Criminal investigation – a practical handbook for magistrates, police officers, and lawyers*. [online] Egmoree: Madras, Krishnamachari, 1906. 1006 s. [cit. 2015-10-30]. Dostupné z WWW: <<https://archive.org/stream/criminalinvestig00grosuoft#page/n3/mode/2up> >.

2. KREJČÍ, Z. *Metoda pachové identifikace jako důkaz v trestním řízení*. [online] 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2010. 24 s. [cit. 2015-09-15] Dostupné z WWW: <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Krejci_Zdenek%20_%283670%29.pdf>.
3. *Na plovárně, Ludvík Pinc* [online]. 17. září 2014. [cit. 2015-09-15] Dostupné také z WWW: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1093836883-na-plovarne/214522160100006-na-plovarne-s-ludvikem-pincem/titulky>>.
4. PINC, L., BARTOŠ, L. a kol. *Schopnost psů rozlišit individuální pachy monozygotických dvojčat*. [online] Praha : Česká zemědělská univerzita, 2007. [cit. 2015-09-15] Dostupné z www: <http://www.dvojcata-asociace.cz/wp-content/uploads/2012/03/L.Pinc_.pdf>.
5. POLICIE ČR. *Odbor služební kynologie a hipologie*. [online]. © 2015 [cit. 2015-11-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx>>.
6. PORADA, V., SUCHÁNEK, J., STRAUS, J. Vyhledávání a zajišťování stop na místě činu. *Soudní inženýrství*. Praha : Policejní akademie ČR Praha, roč. 16, 2005, č. 6., s. 312-328. ISSN 1211-443X. [cit. 2015-11-15] Dostupné z www: <<http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2004-06-312-328.pdf>>.
7. SANTARIOVÁ, M., PINC, L. a kol. Schopnost psů, speciálně cvičených na metodu pachové identifikace detekovat lidské pachy, poté co byly vystaveny vysokým teplotám. In: *38. Etologická konference*. Kostelec nad Černými lesy : UK, 2011, s. 59. [cit. 2015-11-19] Dostupné také z WWW: <<http://www.csets.sk/konf2011/dokumenty/sbornik38.pdf>>.
8. STRAUSS, J., KLOUBEK, M.: Aktuální otázky kriminalistické olfaktoriky. [online]. Praha : MVČR, 2008. [cit. 2015-11-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/aktualni-otazky-kriminalisticke-olfaktoriky-237195.aspx>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších platných předpisů. *ÚZ Trestní předpisy*. 2015, s. 118-237. ISBN 978-80-7488-111-4.

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

- Interní zdroje Policie ČR
- Materiál pro studijní účely: KUDLIČKA, L. *Kriminalistická odorologie pachové stopy*. Brno : Vyšší policejní škola MV v Brně. Nedatováno.

Seznam příloh

Příloha I : Odborné vyjádření k pachové identifikaci

Příloha II: Diagram pachové identifikace k případu Vloupání do výkupny barevných kovů

Příloha III: Diagram pachové identifikace k případu Vloupání do kiosku s rychlým občerstvením

Seznam obrázků

Obrázek 1: Metoda pachové identifikace v NDR, r. 1973, načichání pachového vzorku	13
Obrázek 2: Metoda pachové identifikace v NDR, r. 1973, vyhledávání v řadě pachových konzerv.....	14
Obrázek 3: Metoda pachové identifikace v NDR, r. 1973, očichávání pachové konzervy	14
Obrázek 4: Snímání otisku pachové stopy	30
Obrázek 5: Odběr pachového vzorku	33
Obrázek 7: Nasátí otisku pachové stopy	36
Obrázek 8: Porovnávání pachových konzerv služebním psem	37
Obrázek 9: Kóje pro olfaktorickou komparaci Plzeň - Bílá Hora	47
Obrázek 10: Výcvik k vyhledávání pamlsků	47
Obrázek 11: Označení shodného pachu zalehnutím a následná odměna.....	48

Seznam zkratk

OČTŘ – orgány činné v trestním řízení

MČ – místo činu

MPI – metoda pachové identifikace

OPS – otisk pachové stopy

PVO - srovnávací pachový vzorek, neboli pachový vzorek osoby

OOP Příbram – Obvodní oddělení Policie v Příbrami

Příloha I

Odborné vyjádření k pachové identifikaci³⁹

.....
Úplná adresa střediska MPI

Praha

.....
Úplná adresa dožadujícího útvaru

ODBORNÉ VYJÁDŘENÍ

Ve smyslu § 105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), - výsledek zkoumání z oboru metody pachové identifikace (MPI).
Ke kriminalisticko - technickému zkoumání v oboru MPI byly na zdejší pracoviště zaslány otisky pachových stop (OPS) a srovnávací pachové konzervy (SPK) s dožádáním o jejich vzájemné porovnání.

Č. j. střediska MPI: .....

k ČTS dožadujícího orgánu činného v trestním řízení: .....

Psovod specialista MPI: .....

Služební pes: ..... **ev. č. služebního psa:** .....

Výsledek pachové identifikace:

Byla potvrzena pachová shoda: .....

Nebyla potvrzena pachová shoda: .....

Nedílnou součástí tohoto odborného vyjádření je protokol o provedení pachové identifikace, který obsahuje totožnost účastníků, místo provedení, podmínky provedení, postup provedení a grafické znázornění výsledku jednotlivých úkonů.

.....
psovod specialista MPI

.....
nadřízený funkcionář PČR

³⁹ KUDLIČKA, L. *Kriminalistická odorologie pachové stopy*. Brno : Vyšší policejní škola MV v Brně. Nedatováno.

Příloha II

Diagram pachové identifikace k případu Vloupání do výkupny barevných kovů⁴⁰

Načichávací konzerva PVO ev. č. 326

1	2	3	4	5	6	7
	947/5 ANO				947/6 ANO	
			947/6 ANO			947/5 ANO
947/5 ANO					947/6 ANO	
	947/7 ANO			947/8 ANO		
		947/8 ANO				947/7 ANO
947/7 ANO					947/8 ANO	

Výsledek pachové identifikace: Při porovnání s PVO ev. č. 326 třikrát shodně označil OPS ev. č. 947/5, 947/6, 947/7, 947/8

Načichávací konzerva PVO ev. č. 327

1	2	3	4	5	6	7
		947/5 ANO		947/6 ANO		
			947/5 ANO		947/6 ANO	
	947/5 ANO					947/6 ANO
947/7 ANO				947/8 ANO		
		947/8 ANO			947/7 ANO	
	947/8 ANO		947/7 ANO			

Výsledek pachové identifikace: Při porovnání s PVO ev. č. 327 třikrát shodně označil OPS ev. č. 947/5, 947/6, 947/7, 947/8

⁴⁰ Interní zdroj Policie ČR

Načichávací konzerva PVO ev. č. 328

1	2	3	4	5	6	7
		947/5				947/6
ANO			ANO			
			947/6		947/5	
ANO			ANO			
947/5				947/6		
ANO				ANO		
	947/7		947/8			
ANO			ANO			
		947/7		947/8		
ANO			ANO			
			947/7		947/8	
ANO			ANO			

Výsledek pachové identifikace: Při porovnání s PVO ev. č. 328 třikrát shodně označil OPS ev. č. 947/5, 947/6, 947/7, 947/8

Načichávací konzerva PVO ev. č. 329

1	2	3	4	5	6	7
947/5				947/6		
ANO				ANO		
		947/5				947/6
ANO			ANO			
	947/6				947/5	
ANO			ANO			
		947/7		947/8		
ANO			ANO			
			947/7		947/8	
ANO			ANO			
	947/8			947/7		
ANO			ANO			

Výsledek pachové identifikace: Při porovnání s PVO ev. č. 329 třikrát shodně označil OPS ev. č. 947/5, 947/6, 947/7, 947/8

Příloha III

Diagram pachové identifikace k případu Vloupání do kiosku s rychlým občerstvením⁴¹

Načichávací konzerva PVO ev. č. 191

1	2	3	4	5	6	7
					621/3	
NE						
	621/3					
NE						

Výsledek pachové identifikace: Při porovnání s PVO ev. č. 191 dvakrát neoznačil
OPS ev. č. 621/3

			621/4			
NE						
						621/4
NE						

Výsledek pachové identifikace: Při porovnání s PVO ev. č. 191 dvakrát neoznačil
OPS ev. č. 621/4

⁴¹ Interní zdroj Policie ČR